הלכה · משנה תורה · מפרשים · כסף משנה · ספר עבודה

כסף משנה על משנה תורה, הלכות כלי המקדש והעובדין בו

רבנו יוסף קארו [מרן הבית יוסף]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

כסף משנה על משנה תורה, הלכות כלי המקדש והעובדין בו

רבנו יוסף קארו [מרן הבית יוסף]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/כסף-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-כלי-המקדש-והעובדין-בו/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
הלכה א 6
הלכה ב 6
הלכה ג 7
הלכה ד 7
הלכה ו 7
הלכה ז 8
הלכה ח 8
הלכה ט 8
הלכה י 8
הלכה יא 9
הלכה יב 9
הלכה יג 10
הלכה יד 10
הלכה טו 10
הלכה טז 10
הלכה יח 10
הלכה יט 10
פרק ב 11
הלכה א 11
הלכה ב 11
הלכה ג 11
הלכה ד 11
הלכה ה 12
הלכה ו 13
הלכה ז 13
הלכה ח 13
הלכה ט 14
הלכה י 14
הלכה יא 14
הלכה יב 14
הלכה יג 14
פרק ג 15
הלכה א 15
הלכה ב 15
הלכה ג 15
הלכה ד 16
הלכה ה 16
הלכה ו 17
הלכה ז 17
הלכה ח 17
הלכה ט 18
פרק ד 21
הלכה א 21
הלכה ב 21
הלכה ג 21
הלכה ה 21
הלכה ו 21
הלכה ז 21
הלכה ח 22
הלכה ט 22
הלכה י 24
הלכה יא 24
הלכה יב 24
הלכה יג 24
הלכה יד 24
הלכה טו 25
הלכה טז 25
הלכה יז 25
הלכה יח 25
הלכה יט 25
הלכה כ 26

הלכה כא 26
הלכה כב 27
פרק ה 27
הלכה א 27
הלכה ג 27
הלכה ד 27
הלכה ה 27
הלכה ו 28
הלכה ז 29
הלכה ח 29
הלכה ט 29
הלכה י 30
הלכה יא 30
הלכה יב 30
הלכה יג 31
הלכה יד 31
הלכה טו 31
הלכה טז 31
הלכה יז 32
פרק ו 32
הלכה ז 32
הלכה ח 33
הלכה ט 34
הלכה י 34
הלכה יא 34
פרק ז 35
הלכה א 35
הלכה ב 35
הלכה ג 35
הלכה ד 35
הלכה ה 35
הלכה ו 35
הלכה ט 36
הלכה י 36
הלכה יא 36
הלכה יב 36
הלכה יג 37
הלכה יד 37
הלכה טז 38
הלכה יז 38
הלכה יח 38
הלכה יט 38
הלכה כ 38
פרק ח 38
הלכה א 38
הלכה ב 38
הלכה ג 39
הלכה ד 39
הלכה ה 40
הלכה ו 41
הלכה ז 41
הלכה ח 41
הלכה ט 41
הלכה י 42
הלכה יא 42
הלכה יב 42
הלכה יג 43
הלכה יד 43
הלכה טו 43
הלכה טז 43
הלכה יז 43
הלכה יח 43
הלכה יט 44
פרק ט 44

הלכה א 44
הלכה ב 44
הלכה ג 45
הלכה ד 45
הלכה ה 46
הלכה ו 46
הלכה ז 46
הלכה ח 46
הלכה ט 47
הלכה י 48
הלכה יא 48
פרק י 48
הלכה א 48
הלכה ב 48
הלכה ג 48
הלכה ד 48
הלכה ה 49
הלכה ו 49
הלכה ז 49
הלכה ח 50
הלכה ט 50
הלכה י 51
הלכה יא 51
הלכה יב 52
הלכה יג 52

פרק א

הלכה א

מצות עשה לעשות שמן המשחה וכו' שנאמר ועשית אותו שמן משחת קדש. פשוט הוא:

הלכה ב

וככה עשהו משה רבינו במדבר לקח מן המור והקנמון והקדה וכו'. בפירקא קמא דכריתות (דף ה') תנו רבנן שמן המשחה מר דרור חמש מאות קדה חמש מאות קנמן בשם מחציתו מאתים וחמשים וקנה בשם מאתים וחמשים נמצאו כולם אלף ושבע מאות וחמשים מנינא קמשמע לן הא קא קשיא ליה אימא קנה בשם כקנמן בשם מה קנמן בשם מחציתו מאתים וחמשים אף קנה בשם מחציתו מאתים וחמשים דהוה ליה תרין אלפין ואימא הכי נמי אם כן לכתוב קרא קנמן בשם וקנה בשם מחצה ומחצה מאתים וחמשים. ופירש רש"י קנמן בשם חמש מאות דהכי אמר קרא מחציתו מאתים וחמשים דלהכי נקט מחציתו שלא יהו שוקלים אותו הכל ביחד אלא לחצאין כדי שיהו שם שתי הכרעות. תנא הכי קשיא ליה כלומר להכי אשמעינן ברייתא דאי ממשמעותא דקרא ה"א קנה בשם כקנמן בשם דמחציתו דקרא אתרווייהו קאי קמשמע לן:

ומ"ש רבינו ושוחק כל אחד ואחד לבדו ועירב הכל. נראה דיליף מקטרת דכתיב ביה ממולח ומתרגמינן מערב אבל צריך טעם מניין לרבינו ששוחק ואח"כ מערב דילמא מערב ואח"כ שוחק והכי משמע מקרא דברישא כתיב ממולח ובתר הכי כתיב ושחקת ונראה דמשמע לרבינו שיותר יפה מתערב אחר שחיקה מקודם שחיקה וקרא לאו לסידרא איכתיב. ויותר נראה לומר שטעם רבינו מפני שהוא מפרש דמאי דכתיב בקטרת בד בבד יהיה היינו לומר שיהיו שחוקים כל אחד לבדו וכמו שפירש הרד"ק בספר השרשים:

ומה שכתב ושרה אותם במים זכים וכו'. בפרק קמא דכריתות ת"ר שמן המשחה שלקו העיקרים ד"ר יהודה א"ל ר' יוסי והלא לסוך העיקרים אינו סיפק כיצד עושה הביאו העיקרים ושראם במים והציף עליהן שמן המשחה וקלט את הריח וקפחו ופירש"י לסוך העיקרים בשמן אינו סיפק דשמן לא הוה אלא י"ב לוגין ועיקרין הוו טובא שס"ח מנין. ושראם במים שיבלעו המים ולכשיציף עליהם השמן לא יבליעוהו. וקפחו קנחו קפחו משה לשמן מעל העיקרים ונתנו בצלוחית:

הלכה ג

המור הוא הדם הצרור בחיה שבהודו וכו'. זה פשוט בפי העולם לומר שמור הוא מוסק. ובהשגות אין דעתי מקבלת שיכנסו במעשה הקדש וכו'. מ"ש שאין דעתי מקבלת שיכנסו במעשה הקדש דם שום חיה כ"ש דם חיה טמאה יש לומר שכיון שנשתנה מצורת דם ונעשה כעפר בעלמא והוא בשם מריח ריח טוב ביותר למה יגרע. ומ"ש עוד אבל המור הוא האמור בשיר השירים באתי לגני וגו' אריתי מורי עם בשמי והוא מין עשב או ממין אילן וריחו נודף כן הוא דעת הרמב"ן בפירוש התורה בפרשת כי תשא וכתב שדעתו שהוא השרף הנקרא מירא:

ומ"ש והקנמון הוא העץ שבא מאיי הודו וכו'. הוא נקרא בערבי עוד הנדי וכ"כ בפירוש המשנה.

ומ"ש והקדה הוא הקשט יש לתמוה על זה שהרי אונקלוס תרגם קדה קציעתא ורבינו בפרק שאחר זה מנה קציעה וקשט בשתים.

ומ"ש וקנה בשם הם הקנים הדקים כתבן האדומים וכו'. נראה שהוא התבן המבושם הנקרא בערבי אדכר ובלע"ז אישקינ"טי והרמב"ן כתב בפירוש התורה שקנה בשם הוא הנקרא בערבי דרציני והוא קנילא:

הלכה ד

העושה שמן המשחה כמעשה הזה וכו' במזיד חייב כרת וכו'. ובפ"ק דכריתות שנינו שבשוגג חייב חטאת.

ומ"ש והוא שעשה אותו להמשח בו אבל אם עשהו להתלמד או ליתנו לאחרים פטור וכו' ואין חייבין אלא על סיכת שמן המשחה שעשה משה שנאמר ממנו וכו'. שם (דף ה') ת"ר המפטם את השמן ללמד בו למוסרו לצבור פטור לסוך חייב והסך ממנו פטור לפי שאין חייבים אלא על סיכת שמן המשחה שעשה משה בלבד. ותניא תו התם כמה יסוך ויהא חייב ר' מאיר אומר כל שהוא ר' יהודה אומר כזית וידוע דהלכה כר' יהודה.

ומה שכתב ומעולם לא נעשה שמן אחר חוץ ממה שעשה משה. בפירקא קמא דכריתות ת"ר שמן [שעשה משה במדבר] בו שלקו העיקרים וכו' ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים וכולו קיים לעתיד לבא ובפרק שתי מדות אמרו הין דעבד משה לשמן המשחה כיון דלדורות לא היה צריך לפי שעה הוא דעבדיה ואגניז:

הלכה ו

אחד הסך את עצמו וכו'. פשוט הוא.

ומ"ש הסך כלים ובהמה ועכו"ם שהם כמותה או שסך מתים בו פטור וכו'. ברייתא שם פ"ק דכריתות (דף י':):

הלכה ז

אין מושחין ממנו לדורות וכו'. בפ"ק דכריתות.

ומ"ש ומשוח מלחמה פשוט הוא ששמו מוכיח עליו שנקרא משוח.

ומ"ש אפילו כהן בן כהן מושחין אותו. שם אפילו כ"ג בן כ"ג טעון משיחה ויליף לה מקרא:

הלכה ח

ומ"ש בבית שני שלא היה שמן המשחה היה כ"ג מתרבה בלבישת בגדים בלבד וכו'. בפרק בתרא דהוריות (דף י"ב) מתבאר זה ובפרק ד' כתב רבינו שכ"ג מושחים אותו שבעה ימים זה אחר זה וכן מרבים אותו בשמנה בגדים ז' ימים זה אחר זה:

הלכה ט

כיצד מושחין את הכהן וכו' ומלכי בית דוד מושחים אותו כמין נזר על ראשו. בפ"ק דכריתות ת"ר מושחין את המלכים כמין נזר ואת הכהנים כמין כי [מאי כמין כי אמר רב מנשיא כמין כי יונית] תני חדא בתחילה מציק שמן על ראשו ואחר כך נותן לו שמן בין ריסי עיניו ותני אחריתי בתחלה נותן לו שמן בין ריסי עיניו ואח"כ מציק לו שמן על ראשו ומפרש התם טעמייהו ופסק רבינו כברייתא קמייתא דמסתבר טעמיה.

ומה שכתב ולא ימשח במקומות אחרות ולא ירבה בשמן. פשוט הוא שכל שסך במקום שאינו צריך דמי לשאר אדם שסך בו וה"ה למרבה בשמן שהרי אינו צריך:

הלכה י

הנותן משמן המשחה ע"ג מלך וכו'. שם (דף ו':) פלוגתא דר' מאיר ורבי יהודה ופסק כרבי יהודה דפטר:

ומ"ש אבל הסך ממנו אפילו למלך וכ"ג חייב וכו'. נלמד ממה שיבא בסמוך.

ומ"ש וכ"ג שנטל משמן המשחה שבראשו וסך במעיו חייב כרת. מימרא שם (דף ז') ויליף לה מדכתיב על בשר אדם לא ייסך.

ומ"ש והוא שיסוך ממנו בכזית. כבר כתבתי בסמוך שזה דעת רבי יהודה דהלכה כוותיה לגבי ר' מאיר:

וכתב בהשגות והוא שיסוך ממנו בכזית א"א לא מחוור מתוך הגמרא דכריתות וכו'. וטעמו מדתניא התם הסך בשמן המשחה למלכים ולכהנים ר"מ מחייב ורבי יהודה פוטר וכמה יסוך ויהא חייב רבי מאיר אומר כל שהוא רבי יהודה אומר כזית והאמר

ר' יהודה פטור כי פטר רבי יהודה גבי מלכים וכהנים גבי הדיוט מחייב ר' מאיר ור' יהודה במאי פליגי אמר רב יוסף בהא פליגי רבי מאיר סבר על בשר אדם לא ייסך כתיב וכתיב ואשר יתן ממנו על זר מה סיכה כל שהוא אף נתינה כל שהוא ורבי יהודה סבר ילפינן נתינה דעל זר מנתינה דעלמא מה נתינה דעלמא כזית אף נתינה דעל זר כזית אבל סיכה לממשח מלכים וכהנים ד"ה כל שהוא ואמר רב יוסף במאי פליגי ר' מאיר ור' יהודה גבי מלכים וכהנים רבי מאיר סבר ואשר יתן ממנו על זר כתיב ומלך וכהן השתא זרים נינהו ורבי יהודה סבר בעינן עד דאיכא זר מתחלתו ועד סופו ומלך וכהן לאו זרים הוו ופירש רש"י למלכים וכהנים גדולים לאחר שנמשחו. מה סיכה כל שהוא דלא אשכחן שיעור בסיכה וכו'. נתינה בעלמא כזית דגמרינן מנתינה דונתן לכהן את הקדש דכתיב ביה אכילה [ואיש כי יאכל קודש] וכל אכילה כזית. מעיקרא לאו זרים הם דהא נמשחו מתחלה עכ"ל. ופשטא דגמרא כהראב"ד דדוקא בנתינה הוא דאמר רבי יהודה כזית משום דילפא מנתינה דעלמא אבל סיכה דלא ילפא מנתינה הויא בכל שהוא לכולי עלמא. ולדעת רבינו אפשר לומר דכי יליף רבי יהודה נתינה דעל זר בכזית מנתינה דעלמא ה"ה לסיכה דזר דהויא בכזית לדידיה דילפא מנתינה דאיתקש סיכה לנתינה והיינו דקתני וכמה יסוך ויהא חייב ר' מאיר [סבר] כל שהו ור"י כזית ואם איתא כמה יתן הוה ליה למיתני ולא כמה יסוך אלא ודאי בסיכה נמי סבר רבי יהודה דצריך כזית והא דמסיים רב יוסף אבל סיכה לממשח מלכים וכהנים ד"ה כל שהו היינו במושב מלכים וכהנים שלא נמשחו אבל אם כבר נמשחו פטור לרבי יהודה על הנתינה דלאו זרים נינהו ובפחות מכזית פטור אף על הסיכה:

הלכה יא

אין מושחין את המלכים אלא ע"ג המעיין. שם (דף ה':) ויהיב טעמא כדי שתמשך מלכותן ומייתי לה מדכתיב והורדתם אותו אל גיחון:

ואין מושחין מלך בן מלך וכו' עד מפני יהויקים אחיו. שם:

ומ"ש וזה שמשח אלישע ליהוא לא בשמן המשחה משחו וכו'. גם זה שם:

הלכה יב

כל כלי המקדש שעשה משה במדבר וכו' ודבר זה אינו נוהג לדורות וכו'. בפ' שני דשבועות (דף ט"ו) כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מחנכתן ומייתי לה התם מקראי ואיתא נמי להאי ברייתא בפ"ק דיומא עלה י"ב:

הלכה יג

הכפות והקערות וכו' ושאר כלי שרת כולן של כסף ושל זהב היו. בס"פ המזבח מקדש (זבחים דף פ"ח:) אמרינן אין עניות במקום עשירות.

ומ"ש ומותר לעשותן משאר מתכות כמו שביארנו. בפרק ראשון מהלכות בית הבחירה.

ומ"ש וכולן מתקדשין במלאכתן. נתבאר בסמוך.

ומ"ש ואם נשברו מתיך אותם ועושה אותם כלי אחר ואין קדושתן מסתלקת מהן לעולם:

הלכה יד

כלי הקדש שניקבו או שנסדקו אין סותמין אותן וכו'. בסוף פרק המזבח מקדש ת"ר כלי קדש שניקבו אין מתיכין אותן ואין מתיכין לתוכן אבר נפגמו אין מתקנין אותן ופירש"י אין מתיכין אותן כמו שעושין למדות מנוקבות שמתיכין אותו סביבות הנקב ונסתם הנקב. ואין מתיכין לתוכן אבר לסתום הנקב וכולהו משום דמיחזי כעניות ולאו אורח ארעא:

הלכה טו

סכין שנשמט מן הנצב וכו'. שם סכין שנפגמה אין משחיזין את פגימתה נשמטה אין מחזירין אותה אבא שאול אומר סכין מטרפת היתה במקדש ונמנו עליה כהנים וגנזוה ופירש"י נפגם פגימה גדולה שתיקון השחזתה ניכר. סכין מטרפת שהיתה רכה ליפגם פגימות דקות תמיד ומטרפת את הקדשים.

ומ"ש רבינו שגונזין אותם בצד ההיכל וכו':

הלכה טז

שתי מדות של יבש היו במקדש וכו' עד הואיל והיה במקדש בימי משה שמדד בו שמן לשמן המשחה. משנה וגמרא במנחות פרק שתי מדות (מנחות דף פ"ח) ופסק כת"ק:

הלכה יח

ומה שכתב ובחצי לוג שהיה במקדש היו מודדין מים למי סוטה וכו' עד שאמרנו. משנה וגמרא שם:

הלכה יט

כל המדות האלו קדש וכו'. משנה וגמרא שם ופסק כת"ק. ופירוש בירוצי היינו מה שנופל מן הכלי לאחר שנתמלא:

פרק ב

הלכה א

הקטרת נעשית בכל שנה ושנה ועשייתו וכו' עד י"א סממנים נאמרו לו למשה בסיני.
בפ"ק דכריתות (דף ו') ומפרש התם קראי דהוו אחד עשר:

הלכה ב

ומ"ש ומוסיפין עליהם בלא משקל מלח סדומית. כן שנינו בברייתא בפ"ק דכריתות (דף ו' ע"א) ובירושלמי פ' טרף בקלפי מלח סדומית רובע כלומר רובע הקב ואינו שיעור משקל אלא שיעור מדה. ואין לתמוה למה לא כתב רובע הקב כלשון הברייתא שי"ל שסמך על מה שכתב כן לקמן בסמוך.
ומ"ש וכפת הירדן ועשב אחד שמעלה עשן. שם בברייתא הנזכרת.
ומה שכתב ולא היו יודעים אותו אלא אנשים ידועים וכו'. בפרק אמר להם הממונה:

הלכה ג

ומה שכתב וזהו משקל אחד עשר סמנים וכו' עד להקטיר ביום הכיפורים. הכל בברייתא שהזכרתי לעיל. ובמקום נטף שנו בברייתא הנזכרת צרי ובסוף הברייתא רבן שמעון בן גמליאל אומר הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף. ודע שדינר הוא משקל מיתקאל שהוא דרמא וחצי והדרמא משקל ששים וארבע שעורות בינוניות.
ומה שכתב והשאר הוא מותר הקטרת שאמרנו בשקלים כלומר שבכל שנה היה נשאר מאותם שלשה מנין שלא היה מקטיר מהם אלא מלא חפניו והמותר היו עושים ממנו מה שכתב רבינו בהלכות שקלים:

הלכה ד

ומ"ש נטף האמור בתורה הוא עצי הקטף וכו' בברייתא הנזכרת לעיל רבן שמעון בן גמליאל אומר הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף. וכתב הרמב"ן בפירוש התורה ראיתי לרב רבינו משה שמכניס בקטרת עץ האילן הנקרא בערבי עוד בלסאן נראה שסבור כי רבן שמעון בן גמליאל בא לחלוק ולומר שאין הצרי מסמני הקטרת כי הוא אינו אלא שרף ובקטרת אין השרף נכנס בו אלא הקטף עצמו עכ"ל. ואיני יודע מניין לו שלא יכנס השרף בקטרת ועוד שהרי החלבנה והלבונה שרף הם והם נכנסים בקטרת ויותר נכון לומר שרשב"ג בא לפרש דברי ת"ק ולומר אל תחשוב שצרי השנוי כאן הוא טריאק"א כמו הצרי אין בגלעד שזה ודאי לא יכנס בקטרת אבל הוא שרף הנוטף מעצי הקטף שקוטפים העץ ונוטף ממנו שרף הוא שהיה נכנס בקטרת ונכון הוא שיהיה

העץ הזה עץ הבלסאמ"ו כדברי הרמב"ן וכ"כ בערוך בערך קטף ולדעת רבינו שמכניס בקטרת עוד בלסאן נאמר שהוא ז"ל מפרש שהעץ עצמו של הבלסאן נקרא צרי ורשב"ג בא לחלוק ולומר שצרי אינו העץ עצמו אלא השרף הנוטף ממנו כשקוטפין אותו והוא הנכנס בקטרת לא העץ ופסק כת"ק:

ומ"ש והשחלת הוא הצפורן וכו'. כן תרגם אונקלוס שחלת טופרא.

ומה שכתב והחלבנה כמו דבש שחור וריחו קשה כך אמרו בפ"ק דכריתות שהחלבנה ריחה רע ונראה מדברי רבינו שהוא הנקרא בערבי מיעה סאילה שהוא כמו דבש שחור והעולם לועזים חלבנה גאלבנ"ו ובפירוש המשנה פרק קמא דכריתות כתב המעתיק שמיעה הוא אשטור"ק וטעות הוא בידו וכן מה שכתב שיש אומרים שחלבנה הוא מחלב ויש אומרים שהוא לדאן הכל טעות.

ומ"ש רבינו וזהו שמות הסמנים בערבי עוד באלסאן הוא נטף וקראוהו בברייתא הנזכרת צרי וכבר נתבאר.

ואצפר איל טיב הוא שחלת.

ומיעה הוא חלבנה.

ולכאן הוא לבונה.

ומוסק הוא מור וכבר נתבאר בפרק ראשון שיש חולקים בזה.

וקציעה הוא שמו גם בברייתא הנזכרת.

וסנבאל אלנדרין הוא שבלת נרד השנוי בברייתא הנזכרת.

וזעפרן הוא כרכום השנוי בברייתא.

וקושט הוא שמו גם בברייתא הנזכרת.

ועוד הירדי הוא קנמון.

וקסר סליכא הוא קלופה השנוי בברייתא הנזכרת.

וענבר הוא כפת הירדן:

כתב סמ"ג קנמון אינו קנילי"ה בלע"ז שהרי מקנילי"ה יש הרבה ואילו מקנמון אמרינן בפרק במה אשה (שבת דף ס"ג) שנגנז ולא נשתייר כי אם מעט ומשתכח בגזאי [דצימצמאי] מלכתא עכ"ל. ולפי זה גם כן אינו עוד הירדי שהרי נמצא הרבה:

הלכה ה

כיצד מפטמין את הקטרת מביא תשעה קבין בורית כרשינה ושף בה את הצפורן. הגירסא הנכונה בדברי רבינו ואחר כך שורה את הצפורן באחד ועשרים קב יין קפריסין או יין ישן לבן והוא יין חזק ביותר והוא בברייתא הנזכרת לעיל יין קפריסין סאין תלתא וקבין תלתא אם לא מצא יין קפריסין מביא חמר חיור עתיק.

ומה שכתב ואחר כך שוחק כל אחד מן הסממנים בפני עצמו הדק אפשר שטעמו משום דכתיב ביה ממולח שתרגומו מערב ומשמע לרבינו דהיינו שישחוק כל אחד לבדו ואחר כך יערבם דאחר שחיקה מתערבים יותר יפה מקודם שחיקה ויותר נראה שטעמו מדכתיב בד בבד יהיה וכמו שכתבתי בראש פרק ראשון.

ומה שכתב וכשהוא שוחק אומר הדק היטב וכו'. בפירקא קמא דכריתות ופירש"י הממונה אומר כן לשוחק ומפרש טעמא בגמרא שהקול יפה לבשמים.

ומה שכתב ומערב הכל. כבר כתבתי דהיינו מדכתיב ממולח:

הלכה ו

ומ"ש וכל מעשיה בקדש בתוך העזרה. בפ"ק דכריתות (דף ז') קדש היא קדש תהיה לכם כל מעשיה לא יהיו אלא בקודש.

ומ"ש ומשל הקדש. בפ"ד דשקלים (משנה ה') ובפרק קמא דשבועות (דף י':):

ומ"ש והמפטם את הקטרת מן החולין או בכלי של חולין פסולה. נראה דמשמע ליה הכי מדתניא כל מעשיה לא יהיו אלא קדש וטעמא מדכתיב תרי זימני קדש ובירושלמי פרק ד' דשקלים (הלכה ז') פטמה בחולין רבי יוסי ברבי חנינא אמר פסולה ר' יהושע בן לוי אמר כשרה מאי טעמא דרבי יוסי ברבי חנינא קדש היא שתהא הויתה בקדש מ"ט דריב"ל קדש היא שתהא באה מתרומת הלשכה אתיא דר"י בר' חנינא כשמואל ודריב"ל כר"י ולפי זה היה ראוי להכשיר כריב"ל ור"י מ"מ מאחר דגמרא דידן סתם וכתב כל מעשיה לא יהיו אלא בקדש דמשמע דעיכובא הוא פסק כן:

הלכה ז

פעמים בשנה היו מחזירין אותו למכתשת וכו' עד כדי שלא יפוג ריחה. בפ' קמא דכריתות (דף ו':) והוה משמע ליה דתרי מילי נינהו חדא שפעמים בשנה היו שוחקים אותה שנית שבימות החמה היו מפזרין אותה אפילו שלא בשעת שחיקה ובימות הגשמים צוברין אותה אף שלא בשעת שחיקה אלא שמלשון הברייתא נראה שכשמחזירה למכתשת קאמר שבימות החמה מחזירה פזורה ובימות הגשמים מחזירה צבורה:

הלכה ח

נתן לתוכה דבש כל שהוא פסלה חיסר וכו'. בברייתא הנזכרת ובפ' הוציאו לו (דף כ"ג) מנין שנותן בה מעלה עשן שנאמר וכסה ענן הקטרת את הכפרת הא לא נתן בה מעלה עשן או שחיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה ופירש"י או שחיסר דכתיב הקטרת שלימה ולא חסרה ומקשה התם ותיפוק ליה דקא מעייל ביאה ריקנית א"ר ששת הב"ע כגון

ששגג בביאה והזיד בהקטרה רב אשי אמר אפילו תימא הזיד בזו ובזו כגון דעייל שתי הקטרות אחת שלימה ואחת חסרה אביאה לא מיחייב דקא עייל ליה שלימה אהקטרה מיחייב דקא מקטר קטרת חסרה. וכתב זה רבינו בסוף הל' עבודת יה"כ:

פטמה מעט מעט וכו'. בפ"ק דכריתות איפליגו תנאי ופסק כחכמים ומימרא הכא ומימרא דרבא התם אתיא כוותייהו:

הלכה ט

העושה קטורת מי"א סממנים אלו וכו'. הכי משמע מדתנן בפ"ק דכריתות המפטם את הקטרת וקרא נמי כתיב איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו הכי משמע:

ומה שכתב ובשוגג מביא חטאת קבועה. בריש כריתות.

ומ"ש אע"פ שלא עשה המשקל כולו אלא חציו או שלישו וכו'. בפ"ק דכריתות אהא דתניא וחכמים אומרים בכל יום היה מתקן במתכונתה ומכניס מסייע ליה לרבא דאמר קטרת שפטמה לחצאין חייב דכתיב והקטרת אשר תעשה כל שתעשה והא אפשר דעבדה פרס בשחרית ופרס בין הערבים ופירש"י במתכונתה לישנא דקרא אם היה רוצה לפטם הקטרת דבר יום ביומו עושה הילכך יחיד שלא פיטם אלא מנה חייב וחצאין דרבא לאו דוקא אלא כל דראוי להקטיר:

הלכה י

עשאה להתלמד בה או למוסרה לציבור פטור. ברייתא שם ויליף לה מקרא:

הריח בה ולא עשאה וכו'. ברייתא שם המריח בה פטור אלא שמעל ופירש"י המריח בה בקטרת של צבור:

הלכה יא

מזבח הזהב שבהיכל וכו'. מבואר במקראות ס"פ תצוה ועשית מזבח מקטר קטרת וגו' לא תעלו עליו קטורת זרה ועולה ומנחה ונסך לא תסכו עליו וקטרת שאינה כזו או שהתנדב אותה יחיד או רבים כלומר ולא מסרה לצבור הרי היא בכלל קטרת זרה:

הלכה יב

בעת שמוליכין את הארון ממקום למקום וכו'. בפרק אלו נאמרים (סוטה דף ל"ה):

הלכה יג

כשנושאים אותו על הכתף כו': **ומ"ש ונזהרים שלא ישמטו הבדים מן הטבעות וכו'**. בפרק בא לו (יומא דף ע"ב):

פרק ג

הלכה א

זרע לוי כולו מובדל לעבודת המקדש וכו'. פשוט הוא.

ומ"ש ומ"ע להיות הלוים פנויים ומוכנים לעבודת המקדש בין רצו בין שלא רצו בסיפרי פרשת קרח שומע אני אם רצה יעבוד אם לא רצה לא יעבוד תלמוד לומר ועבד הלוי בעל כרחו:

ומה שכתב ובן לוי שקיבל עליו כל מצות לויה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו עד שיקבל את כולן. בפרק עד כמה (בכורות דף ל':) ופירש"י דברי לוים לשורר ולשרת ולהיות שוער:

הלכה ב

עבודה שלהם היא שיהיו שומרים המקדש. בראש מסכת מדות (פ"א מ"א).

ומ"ש ויהיו מהם שוערים וכו' ויהיו מהם משוררים וכו' עד הוי אומר זו שירה. בפ"ב דערכין (דף י"א ע"א ב'):

ומתי אומר שירה על כל עולות הצבור החובה וכו'. בפ"ב דערכין (דף י"א:) בעי רבי אבין עולת נדבת צבור טעונה שירה או אינה טעונה שירה ואסיקנא ת"ש דתני רב מרי בריה דרב כהנא לעולותיכם ולזבחי שלמיכם מה עולה קדש קדשים אף שלמים קדש קדשים ומה שלמים קבוע להם זמן אף עולה קבוע לה זמן ופירש"י מה עולה האמורה כאן קדש קדשים דאין לך עולה קדשים קלים אף שלמים האמורים כאן שטעונין שיר בשלמים קדשי קדשים משתעי ואין לך שלמים קדשי קדשים אלא כבשי עצרת דשלמי צבור הן וכתיב בה קדש יהיו לה' לכהן ומה שלמים האמורים כאן לגבי שיר קבוע להם זמן דהא אוקימנא בכבשי עצרת אף עולה האמורה כאן שקבוע לה זמן לאפוקי נדבת צבור דאין קבוע לה זמן.

ומ"ש בעת ניסוך היין. שם מימרא דרב שמואל בר נחמני (שם דף י"א. וי"ב. וברכות ל"ה):

ומ"ש וכן הנסכים הבאים בפני עצמן אין אומרים עליהם שירה. שם (דף י"ב) בעיא דלא איפשיטא ופסקה לקולא:

הלכה ג

לוי האונן מותר לעבוד ולשורר. בסיפרי פרשת שמיני פ"ב:

ואין פוחתין מי"ב לוים עומדים על הדוכן וכו' ומוסיפין עד לעולם. משנה בפ"ב דערכין (דף י"ג).

ומ"ש ואין אומרים שירה אלא בפה בלא כלי וכו' ואחרים היו עומדים שם מנגנים בכלי שיר מהם לוים ומהם ישראלים מיוחסין וכו'. שם במשנה (דף י') גבי מכים בחליל ועבדי הכהנים היו דברי ר' מאיר רבי יוסי אומר משפחת בית הפגריא ובית צפריא מעימאום היו משיאים לכהונה רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר לוים היו ופירש"י ועבדי הכהנים היו אותם המכים בחליל. משיאין לכהונה כהנים היו נושאים בנותיהם שישראלים מיוחסים היו ובגמרא (דף י"א) לימא בהא קא מיפלגי דמאן דאמר עבדים קסבר עיקר שירה בפה וכלי לבסומי קלא הוא דעביד ומאן דאמר לוים היו קסבר עיקר שירה בכלי ותסברא ר' יוסי מאי קסבר אי קסבר עיקר שירה בפה עבדים סגיא אי קסבר עיקר שירה בכלי לוים בעינן לעולם קסבר עיקר שירה בפה והכא במעלין מדוכן ליוחסין ולמעשרות קא מיפלגי ופירש"י ר' יוסי דאמר ישראלים מיוחסים היו מאי קסבר אלא דכ"ע עיקר שירה בפה וידוע דהלכה כרבי יוסי לגבי רבי מאיר והוא הדין לגבי רבי חנינא בן אנטיגנוס דהא הוא מארי גמרא טפי מיניה.

ומ"ש ואין אלו המשוררים על פי הכלים עולין למנין הי"ב. שם (דף י"ג:) במשנה אין פוחתין מי"ב לוים עומדים על הדוכן ומוסיפין עד לעולם ובתר הכי תנן ר' אליעזר בן יעקב אומר אין עולים למנין ופירש רבינו שם כבר אמרנו שעיקר השירה בפה ואמר רבי אליעזר בן יעקב שהאומרים השיר על הכלים ואין אומרים בפה אינם עולים ממנין שנים עשר לוים:

הלכה ד

ובמה הם מנגנים וכו'. אלו הם כלי הניגון המוזכרים שם במשנה:

ומ"ש ואין פוחתין משני חלילים וכו' עד ולא מוסיפין על י"ב. שם במשנה (דף י"ד) **ומ"ש ואין פוחתין משתי חצוצרות וכו'**. שם במשנה (דף י"ג) אין פוחתין משתי חצוצרות וכו' ומוסיפין עד עולם ובגמרא ועד כמה אמר רב הונא וכו' עד מאה ועשרים ומייתי לה מקרא מחצצרים בחצוצרות.

ומ"ש ואין פוחתין מתשעה כנורות וכו'. שם אין פוחתין מתשעה כנורות ומוסיפין עד לעולם והצלצל לבד מנא הני מילי א"ר אסי דאמר קרא ואסף במצלתים להשמיע מצלתים תרי הוו כיון דחדא עבידתא עבדי וחד גברא עביד בהו קרי להו חד ופירש"י עבידתא חד עבדי דאין אחד מועיל בלא חבירו שהן שתי חתיכות רחבות של מתכת ומכין זו על זו:

הלכה ה

בימי המועדות כולם וכו': **החצוצרה היתה נעשית מן העשת של כסף וכו' עד פסולה.** ברייתא בפרק הקומץ רבה (מנחות דף כ"ח) ויליף לה התם מקראי:

והחלילין שהיו מנגנים בהם היה אבוב שלהם של קנה וכו' עד ובשמנת ימי החג. משנה בפרק שני דערכין (דף י') פירש"י אבוב היינו חליל. ולא היה מחלק מסיים אלא באבוב יחידי כשהיה מגיע לסיום הנעימה היה אחד מהחלילין מאריך לאחר שתיקת האחר שזו היא חילוק יפה יותר משיסיימו שניהם כאחד. חילוק היינו סיום שמחלק בין נעימה לנעימה ולא היו מסיימים כולם בבת אחת אלא אחד מסיים לבסוף וזה הוא נוי גדול:

הלכה ו

בשנים עשר יום בשנה וכו'. משנה בפרק שני דערכין.

ומ"ש וחליל זה דוחה שבת וכו'. בר"פ החליל (סוכה דף נ"א) א"ר ירמיה מחלוקת בשיר של שואבה וכו' אבל בשיר של קרבן דברי הכל עבודה היא ודוחה את השבת ורב יוסף דפליג עליה איתותב:

הלכה ז

אין בן לוי נכנס לעזרה לעבודתו וכו'. בספ"ק דחולין (דף כ"ד).

ומה שכתב ואינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה איש וכו'. משנה בפ"ב דערכין (דף י"ג:) אין הקטן נכנס לעזרה ולעבודה אלא בשעה שהלוים עומדים בשיר ולא היו אומרים בנבל וכנור אלא בפה כדי ליתן תבל בנעימה ופירש"י אין לוי קטן נכנס לשום עבודה כגון לכבד את העזרה ולהגיף את הדלתות:

ואיכא למידק דמשמע מהכא דמשיגדיל ויהיה איש כשר לעבודה וזה סותר מ"ש למעלה שאינו נכנס לעבודה עד שיהא בן שלשים שנה. ויש לומר דהתם לשיר שהיא חכמה גדולה וצריכה לימוד המוסיק"א והכא לשאר עבודות שאינם צריכות לימוד כגון הגפת דלתות וכיוצא בהן. ועי"ל דהתם לשתהיה עבודה מיוחדת לו תמיד והכא מיירי לעבוד אי זה פעם במקרה דיקא נמי דלעיל כתב לעבודתו והכא כתב לעבודה. ויש מי שתירץ דהתם בזמן שהיו נושאים בכתף שהיה צריך למשא ואין לדחות דמה לימוד צריך למשא דאמרינן בספ"ק דחולין גבי שצריך ה' שנים ללימוד שאני הלכות עבודה דתקיפין ופירש"י להוריד המשא ולפרקו ולנטותו ולהעמיד קרסיו וקרשיו והשיר לקרבן בפה ובכלי:

הלכה ח

זה שנאמר בתורה בלוים וכו' אבל לדורות אין הלוי נפסל בשנים ולא במומין אלא בקול. בספ"ק דחולין (שם דף כ"ד):

הלכה ט

שמואל הרואה ודוד המלך חלקו הלוים לכ"ד משמרות וכו'. בפרק בתרא דתעניות (דף כ"ז).

ומ"ש וכל אנשי משמר מחלק אותם ראש המשמר לבתי אבות. איכא למידק דמשמע מדבריו אלה שראש המשמר מחלק אנשי המשמר לבתי אבות וכל בית אב עובד יום אחד מיוחד בשבוע א"כ מה זה שכתב וראשי האבות מחלקים אלו העובדים ביום שלהם והלא כבר חילקם ראש המשמר. וי"ל שראש המשמר מחלק אנשי משמר שלו לשבעה בתי אבות ואע"פ שיהיו במשמר אנשים רבים אינו מחלקם אלא לשבעה חלקים כל חלק נקרא בית אב אבל אינו מסיים אי זה בית אב יעבוד ביום א' ואי זה ביום שני וזה עושים ראשי בתי אבות שהם מסיימים ואומרים בית אב פלוני יעבוד ביום א' ובית אב פלוני ביום שני וכן כולם. כך היה נראה לפרש דברי רבינו פה אבל ממ"ש בפרק שאחר זה כל ראש משמר היה מחלק משמרו לבתי אבות עד שיהיה כל בית אב ואנשיו עובד ביום אחד מימות השבת והאחר ביום של אחריו והאחר ביום שלאחריו ולכל בית אב ואב ראש אחד ממונה עליו נראה שראש משמר היה מסיים היום שיעבוד בו בית אב זה וכן לכל בית אב יומו ולפי זה מ"ש

פה וראשי בית אב מחלקים אלו העובדים ביום שלהם היינו שבית אב המיוחד לעבוד ביום א' ראש בית אב שלו מסיים לעבודתו פלוני ופלוני יהיו שוערים ופלוני ופלוני יהיו משוררים ופלוני יהיה שוער בשער פלוני ופלוני בשער פלוני ופלוני ישורר בכלי שיר פלוני ופלוני ישורר בכלי שיר פלוני וזהו שכתב וראשי האבות מחלקים אלו העובדים ביום שלהם איש איש על עבודתו וזהו בראשי בתי הלוים אבל ראשי אבות הכהנים לא היו מיחדים שום עבודה לשום אחד כי אם ע"פ הפייס ותמהני למה הוצרכו לפייס היה לראשי אבות לחלק העובדים ביום שלהם איש איש על עבודתו כמו שהיו עושים הלוים וצריך עיון:

וכל הלוים מוזהרים על עבודת המזבח וכו'. בפ"ב דערכין (דף י"א) ולא ימותו גם הם גם אתם אתם בשלהם והם בשלכם במיתה הם בשלהם אינם במיתה אלא באזהרה אמר אביי נקטינן משורר ששיער בשל חבירו במיתה שנאמר והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה וגו' והזר הקרב יומת מאי זר אילימא זר ממש הכתיב חדא זימנא אלא זר דאותה עבודה מיתיבי משורר ששיער ושוער ששורר אינם במיתה אלא באזהרה תנאי היא דתניא מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לסייע בהגפת דלתות אצל רבי יוחנן בן גודגדא א"ל בני חזור לאחוריך שאתה מן המשוררי' ולא מן השוערים מאי לאו

בהא קא מיפלגי דמר סבר מיתה היא וגזרו בה רבנן ומר סבר אזהרה היא ולא גזרו בה (רבנן) דכ"ע אזהרה היא מ"ס מסייע גזרו ביה רבנן ומ"ס לא גזרו ביה רבנן ופירש"י אתם בשלהם הכהנים שנכנסו בעבודת לוים וכו' כגון לוי משורר שהגיף דלתות ולוי משוער שאמר שיר שהרי הלוים היו חלוקין זה למשוער וזה למשורר. אלא באזהרה לא איתפרש לן. אבייי לית ליה הא מתניתא דקתני לעיל הם בשלהם אינו במיתה דהא משכחת תנא אחרינא דקאי כוותיה. זר ממש כגון ישראל. הא כתיב חדא זימנא בההיא פרשתא גופה וקאי נמי אעבודת הלוים. ר' יוחנן בן גודגדא סבר משורר ששיער במיתה כשהוא מגיף לבדו וגזרו רבנן במסייע דלא ליתי למעבד לחודיה ורבי יהושע סבר אפילו כי עביד לחודיה אינו אלא באזהרה ולא גזרו רבנן במסייע. וסובר רבינו שמאחר דאביי דבתרא הוא מפרש פלוגתא דרבי יהושע בן חנניה ור' יוחנן בן גודגדא באי הויא במיתה או באזהרה ופסקה למילתיה כמ"ד במיתה נקיטינן כוותיה ואע"ג דבגמרא דחי דכ"ע אזהרה היא וכו' לא שבקינן מאי דפשיטא לאביי משום מאי דדחי הגמרא ועוד דלישנא דסיפרי כאוקמתא דאביי משמע כמו שאכתוב בסמוך. וספר מצות גדול כתב (לאוין סימן רצ"ו) אמר אביי נקיטינן משורר ומשוער בשל חבירו במיתה וכו' מיתיבי משורר ששיער ושוער ששורר אינו במיתה אלא באזהרה ומתרץ תנאי היא ודוחה שם ודילמא דכ"ע באזהרה ודומה שנדחו שם דברי אביי מאחר שאינו מתרץ כלום עכ"ל וכבר כתבתי טעם רבינו שפסק כאביי. ועדיין קשה היאך פסק רבינו דלוי שסייע לוי במלאכה שאינה מלאכתו חייב מיתה דהא אביי נמי לא חייב מיתה למסייע שהרי אמר מר סבר מיתה הוא וגזרו בה רבנן וצ"ל שבגירסת רבינו לא היה מסיים וגזרו בה רבנן אלא הכי גריס מ"ס מיתה היא ומ"ס אזהרה היא וקאי גם למסייע שכל ששינה עבודתו אפילו כל שהוא חייב מיתה ומה לי שיהיה מסייע סוף סוף הרי נתעסק בעבודה שאינה שלו ולשון סיפרי שאכתוב בסמוך דקתני שאמר לו רבי יוחנן בן גודגדא לרבי יהושע שאתה מתחייב בנפשך הכי משמע שהיה חייב אע"פ שלא היה אלא מסייע. ומ"מ יש לתמוה על רבינו שפסק דכהן שעבד עבודת לוי אינו במיתה דהא תניא ולא ימותו גם הם גם אתם בשלהם והם בשלכם במיתה. וספר מצות גדול כתב על דברי רבינו ועוד כתב שכהן שעובד עבודת לוי אינו במיתה אלא בלא תעשה כברייתא אחרת אשר שם עכ"ל ואני לא מצאתי בפרק הנזכר שום ברייתא ששנוי בה כן. ומצאתי בספר המצות לרבינו וז"ל לשון סיפרי אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו אזהרה שמענו עונש מניין ת"ל ולא ימותו אין לי אלא לוים שנענשים ומוזהרים על עבודת כהנים כהנים על עבודת לוים מניין ת"ל גם הם מעבודה לחברתה מניין ת"ל גם אתם ביקש רבי יהושע

לסייע את רבי יוחנן ב"ג בהנעלת דלתות אמר לו חזור בך שאתה מתחייב בנפשך שאתה מן המשוררים ואני מן השוערים הנה התבאר כי לוי שיעבוד במקדש זולת עבודתו חייב מיתה בידי שמים וכן הכהנים לא יתעסקו בעבודת הלוים אבל אם עבדו אינם במיתה אלא במלקות ובמכילתא אל כלי הקדש יכול אם נגעו יהיו חייבים תלמוד לומר על עבודתו משום עבודה הם חייבים ולא משום נגיעה אין לי אלא הלוים על ידי כהנים כהנים ע"י לוים מניין ת"ל גם אתם ושם אמרו הכהנים ע"י הלוים במלקות והלוים ע"י הכהנים במיתה עכ"ל. ואיני יודע למה דחה ברייתא השנוייה בגמרא וסמך על ברייתא השנויה במכילתא. ועוד קשה לי על הראיה שהביא מסיפרי דאדרבה שם משמע דכשם שהלוים על עבודת כהנים במיתה כך כהנים על עבודת לוים במיתה דהא מייתי לה מגם הם והרי גם אתם דריש ליה ללוי בעבודת לוי חבירו במיתה ומשמע דגם הם נמי מידריש בגוונא דדריש גם אתם ומהי תיתי לן דגם הם לא קאי אעונש נמי דמסתמא משמע דגם אעונש קאי וזה דעת הראב"ד שכתב א"א והלא כבר נאמר ולא ימותו גם הם גם אתם ובסיפרי נמי הכי דריש ליה לעונש ואזהרה עכ"ל. וי"ל שטעם רבינו משום דבסיפרי מסיים בה רבי אומר אינו צריך שהרי כבר נאמר אל תכריתו וגו' וזאת עשו להם אין לי אלא לוים שעונשים ומוזהרים על עבודת כהנים כהנים על עבודת לוים מניין ת"ל ובנסוע המשכן יורידו אותו הלוים מעבודה לחבירתה מניין ת"ל (עמהם) והחונים לפני המשכן קדמה וכו' מה ת"ל גם הם גם אתם לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן וכו' ומדמייתי לכהנים על עבודת הלוים מדכתיב יורידו אותו הלוים כלומר ולא הכהנים והרי אין שם עונש אלא ל"ת הבא מכלל עשה ומדאמר רבי אינו צריך משמע דלא פליגי לענין דינא אלא במשמעות דורשין וכיון דלרבי כהנים בעבודת לוים אין בהם עונש הוא הדין לת"ק כי מרבי לכהנים בעבודת לוים לא מרבי להו אלא לאזהרה ולא לעונש. ויש לדקדק כי מייתי מעבודה לחברתה מניין מוהחונים לפני המשכן קדמה ומשמע דלוי בעבודת לוי אחר קאמר ומייתי מדמסיים ביה קרא והזר הקרב יומת וקשה שהרי שם משה ואהרן ובניו שומרים שהם כהנים וי"ל דמשה לוי הוא. ודע שגירסת סיפרי אינה מיושבת בעיני דמייתי לכהנים על עבודת לוים מדכתיב גם הם והלא הם אלוים קאי ותו דמייתי (כהנים על עבודתם) מעבודת לוי לעבודת לוי מדכתיב גם אתם והלא אתם אכהנים קאי ולכן נראה שהגירסא הנכונה כהנים על עבודת לוים מניין ת"ל גם אתם מעבודה לחבירתה מנין כלומר מעבודת לוי אחד לעבודת לוי אחר מניין ת"ל גם הם ולפי סברת רבינו ה"פ לא יקרבו ולא ימותו גם הם דלוי שעבד עבודת כהן או עבודת

לוי חבירו במיתה ומאי דכתיב בתר הכי גם אתם דהיינו כהן בעבודת לוי לא קאי אלא [אלא] יקרבו ולא אולא ימותו:

ומה שכתב אבל ליגע מותרים. בסיפרי זוטא פרשת קרח דריש הכי מקרא וכבר כתבתי בסמוך שכתב רבינו דאיתיה נמי במכילתא:

פרק ד

הלכה א

הכהנים הובדלו מכלל הלוים וכו'. כך מנאה במנין המצות:

הלכה ב

ומ"ש וצריך כל אדם מישראל וכו'. בס"פ הניזקין (גיטין דף נ"ט:) ועיין שם בפירש"י ותוספות:

הלכה ג

משה רבינו חלק הכהנים לשמנה משמרות וכו' ובימי שמואל. בפ' בתרא דתעניות (דף כ"ז):

הלכה ה

(ד-ה) **ומצות עשה להיות כל המשמרות שוים ברגלים וכו' עד וקבעום כל משמר ומשמר בשבתו**. בסוף פרק החליל (סוכה דף נ"ו):

הלכה ו

ומ"ש וכן עבודת לחם הפנים במשמר שזמנו קבוע. שם בתוספתא לחם הפנים עבודתו במשמר הקבוע ואכילתו בכל המשמרות פי' עבודתו סילוקו וסידורו והקטרת הבזיכים ומפורש הטעם בתוספות משום דבגמרא מרבינן ליה חלק כחלק יאכלו משמע לאכילה רבייה רחמנא ולא לעבודה:

ומה שכתב אבל עבודת שתי הלחם בכל המשמרות. נראה דהיינו מפני שהוא בכלל מה שאמרו בס"פ החליל שמה שאמור ברגלים היו כל המשמרות שוות.

ומ"ש ומניין שאינו מדבר אלא ברגלים שנאמר מאחד שעריך מכל ישראל וכו'. שם.

ומ"ש ומניין שאינו מדבר אלא בכהנים וכו'. בסיפרי פרשת שופטים:

הלכה ז

ומ"ש וכן כהן שהיה לו קרבן הרי זה בא למקדש ומקריבו בכל יום שירצה וכו' והעור של קרבנו ואכילתו שלו. כך היא הגירסא הנכונה בדברי רבינו והיא גירסת סמ"ג והדין בס"פ הגוזל עצים (בבא קמא דף ק"ט:) תנו רבנן מניין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל

עת ובכל שעה שירצה ת"ל ובא בכל אות נפשו ושרת ומניין שעבודתה ועורה שלו ת"ל ואיש את קדשיו לו יהיו ופירש"י עבודתה שכר עבודתה דהיינו בשרה. וכתב הראב"ד ועור הקרבן ועבודתו לאותו הכהן בלבד שנתן לו א"א לא כי אלא אכילתו ועורו של בעליו עכ"ל. ופשטא דגמרא כדברי הראב"ד דקאמר גבי היה זקן או חולה נותנה לכל כהן שירצה אי דמצי עביד עבודה עבודתה ועורה נמי תיהוי דידיה משמע תיהוי דידיה דבעל הקרבן קאמר הרי דכי משוי שליח עבודתה ועורה של בעל הקרבן אבל רבינו מפרש דכי קאמר תיהוי דידיה לאו אבעליו קאי אלא אכל כהן שירצה דקתני קאי דהיינו שליח.

ומ"ש ואפילו חטאתו מקריב ומכפר ע"י עצמו. בפרק אלו מנחות (מנחות דף ע"ד) יליף לה מקרא:

הלכה ח

ומ"ש היה הכהן בעל הקרבן בעל מום וכו' שם בברייתא הנזכרת מסיים בה אם היה בעל מום נותנה לכהן שבאותה משמר ועבודתה ועורה שלו ומדברי רש"י נראה שהוא גורס נותנה לאנשי משמר וכן נראה מדברי רבינו ופירש"י אם היה בעל מום ראוי לאכול ואינו ראוי להקריב אין ראוי לעשות שליח להקריבה כל מי שירצה אלא נותנה לבני המשמר והואיל והוא ראוי לאכילה קרינן ביה ואיש את קדשיו לפיכך עבודתה ועורה שלו לישנא אחרינא גרסינן עבודתה ועורה לאנשי המשמר כיון דהם הקריבוה עכ"ל. ורבינו גורס כלשון הזה.

ומ"ש היה זקן או חולה שיכול לעבוד ע"י הדחק נותן קרבנו לכל כהן שירצה וכו'. שם אם היה זקן או חולה נותנה לכל כהן שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר האי זקן או חולה היכי דמי אי דמצי עביד עבודה עבודתה ועורה נמי תיהוי דידיה ואי דלא מצי עביד עבודה שליח היכי משוי אמר רב פפא שיכול לעשות ע"י הדחק עבודה [דכי עביד ע"י הדחק עבודה] היא משוי שליח אכילה דכי אכיל ע"י הדחק אכילה גסה היא ואכילה גסה לאו כלום היא מש"ה עבודתה ועורה לאנשי משמר:

הלכה ט

היה טמא בקרבנות הצבור וכו'. שם א"ר ששת אם היה כהן טמא בקרבן צבור נותנה לכל מי שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר היכי דמי אי דאיכא טהורים טמאים מי מצו עבדי ואי דליכא טהורים עבודתה ועורה לאנשי משמר הא טמאים נינהו ולא מצו אכלי אמר רבא אימא לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר. ופירש"י טמאים מי מצו עבדי וכיון דלא מצו עבדי שליח היכי משוו. ודברי רבינו תמוהים שכתב נותנו לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר דמשמע שנותנו לבעלי מומין טהורים שיקריבוהו והא

בעלי מומין לאו בני הקרבה נינהו ועוד שכתב שעורו ועבודתו לאנשי משמר הטמאים והרי בגמרא הקשו הא טמאים נינהו ולא מצו אכלי ושני רבא אימא לבעלי מומין טהורין שבאותו משמר והיאך כתב רבינו בהפך ונראה דמש"ה כתב הראב"ד א"א כל זה שבוש אלא נותנו לכל כהן שירצה לעבדה ועורה ועבודתה לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר. וגם על דבריו אני תמיה למה כתב שעורה לבעלי מומין ולמה לא יהיה לאנשי משמר:

ולייישב דברי רבינו נראה שיש למחוק מדבריו תיבת ועבודתו.

ומ"ש נותנו לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר לא לענין הקרבת הקרבן קאמר דפשיטא שאחד מהכהנים הטמאים מקריבו ולא בעלי מומין אלא לענין בשר הקרבן קאמר שנותנו לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר שיאכלוהו ועורו לאנשי משמר הטמאים דכי אמר רבא אימא לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר לא קאי אלא לעבודתה דהיינו אכילת בשר הקרבן שא"א לטמאים לאכלו אבל עורה לטמאים שבאותו משמר והשתא שפיר קאמר רב ששת עבודתה ועורה לאנשי משמר דהיינו לומר דעבודתה דהיינו אכילת בשרה לבע"מ טהורים שבאותו משמר ועורה לאנשי משמר הטמאים ועי"ל שאין צריך למחוק מדברי רבינו שום תיבה אלא להקדים תיבה לחבירתה דה"ג בדברי רבינו נותנו לבעלי מומין טהורין לעבודתו ועורו לאנשי משמר הטמאים וכמו שפירשתי:

ודע שהתוס' כתבו תימה עורה אמאי הויא לבעלי מומין עכ"ל. ובמה שפירשתי לדעת רבינו ניחא דלא הוי אלא לאנשי המשמר הטמאים ולא חש רבינו לכתוב דנותן הקרבן לעשותו לכל כהן שירצה כדקתני בברייתא משום דכיון דכולם טמאים הוי כאילו כולם טהורים וכבר קדם שהוא רשאי ליתן קרבנו להקריבו לכל כהן שירצה:

ואכתי קשיא דהתם כתב שעור הקרבן לאותו הכהן בלבד שנתן לו וכאן כתב שהוא לאנשי משמר וי"ל דרבינו ה"ק א"א לאכלו לא הוא ולא שאר אנשי משמר התמימים מפני שכולם טמאים אבל עורו לאנשי משמר הטמאים שאם הוא הקריבו הרי הוא לו ואם נתנו לאחר להקריבו הרי הוא של המקריבו:

ואפשר היה לקיים גירסת הספרים ועורו ועבודתו וע"פ מה שפירשתי ונפרש דנותנו לבעלי מומין היינו אכילת הבשר ועבודתה לטמאים היינו הקרבתה אלא שקשה שלפי זה עבודתו דנקט רבינו משונה מעבודתו שאמרו בגמרא:

הלכה י

היה הקרבן של כ"ג והיה אונן וכו'. גם זה שם (ב"ק דף ק"י) אמר רב אשי אם היה כ"ג אונן נותנה לכל כהן שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר מאי קא משמע לן תנינא כ"ג מקריב ואינו אוכל ואינו חולק לאכול לערב סד"א כי חס רחמנא עליה דכ"ג לקרובי הוא אבל לשוויי שליח לא מצי משוי קא משמע לן. ופירש"י אם היה כ"ג אונן ויש לו קרבן עצמו להקריב. נותנו לכל כהן שירצה כיון שכ"ג מקריב אונן:

הלכה יא

כל ראש משמר ומשמר מחלק משמרו לבתי אבות וכו'. [נתבאר פ"ג ה"ט]:

הלכה יב

וממנים כ"ג וכו'. נתבאר בפ"א:

ומ"ש ואם אין שם שמן המשחה וכו'. גם זה נתבאר שם:

הלכה יג

כיצד מרבין אותו בבגדים לובש ח' בגדים ופושטן וכו' וכשם שרבוי בגדים ז' כך משיחה בשמן ז' יום אחר יום. פ"ק דיומא עלה ה' תניא וכפר הכהן אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו מה ת"ל לפי שנאמר שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אין לי אלא נתרבה ז' ונמשח ז'. נתרבה ז' ונמשח יום א' נתרבה יום א' ונמשח ז' מניין ת"ל אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו מ"מ אשכחן ריבוי ז' לכתחלה משיחה ז' לכתחלה מנ"ל אב"א מדאצטריך קרא למעוטיה ואב"א דאמר קרא [ובגדי הקדש אשר לאהרן וגו'] למשחה בהם ולמלא בם את ידם איתקש משיחה לריבוי מה ריבוי ז' אף משיחה ז' ובסיפרי תניא לפי שנא' שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו שיכול אין לי אלא שנמשח ז' ונתרבה יום אחד נמשח יום א' ונתרבה ז' נתרבה יום א' נמשח יום א' (ונתרבה ז' נתרבה יום א' נמשח יום א') ואפי' שעה מניין ת"ל אשר יוצק על ראשו שמן המשחה אפילו שעה אחת ומילא את ידו ללבוש את הבגדים אפילו שעה אחת. כתב הראב"ד ואם עבד קודם שיתרבה בבגדים כל ז' א"א נראה מדבריו ימים שהיה בהם המשיחה וכו'. ואין בדבריו הכרע לדחות פירושו של רבינו, והר"י קורקוס ז"ל כתב שגם דעת רבינו כהראב"ד וביאור מ"ש ואם עבד היינו עבודה שצריך לה כ"ג דהיינו עבודת יוה"כ וזהו שסיים וכתב נעשה כ"ג לכל דבר כלומר אפילו לעבודת יה"כ:

הלכה יד

אין בין כהן משוח בשמן המשחה וכו'. משנה פ"ק דמגילה (דף ט':) ופרק בתרא דהוריות (דף י"א:):

הלכה טו

אין מעמידין כ"ג אלא ב"ד של ע"א. תוספתא בפרק ג' דסנהדרין:

ואין מושחין אותו אלא ביום וכו'. בתורת כהנים פרשת צו אין כהן גדול נמשח אלא ביום דכתיב ביום המשח אותו.

ומ"ש וכן אם נתרבה בבגדים בלבד אין מרבין אותו אלא ביום. אפשר דיליף לה מדאיתקיש משיחה ורבוי להדדי:

ואין ממנין שני כהנים גדולים כאחת. בתורת כהנים פרשת צו ומפיק לה מדכתיב אותו:

הלכה טז

וממנין כהן אחד יהיה לכהן גדול כמו המשנה למלך וכו'. בסוף הוריות (דף י"ג):

הלכה יז

ומ"ש ועוד ממנים קתיקולין להיות לסגן כמו הסגן לכ"ג ואין פוחתין משנים. בירושלמי דשקלים פרק אלו הם הממונים (הלכה י"ב) ומוכח לה מקרא:

ומ"ש וממנין אמרכלין אין פחות מז'. במשנה בפ' הנזכר ובירושלמי שם מוכח מקרא דהיו ז' ובסוף הוריות מאי אמרכל אמר רב חסדא אמר כלא ופירש"י אמר כלא שממונה על כולם ואין משיבין על דבריו.

ומ"ש ומפתחות העזרה בידם רצה האחד לפתוח אינו יכול עד שיכנסו כל האמרכולין ויפתחו. בתוספתא פ"ב דשקלים:

הלכה יח

ומה שכתב וממנין גזברין מתחת ידי האמרכולין ואין פוחתין משלשה גזברים. משנה פרק אלו הם הממונים (משנה ב') ופירש"י בסוף הוריות גזבר ממונה על האוצרות שבמקדש.

ומה שכתב והגזברים הם שגובים כל ההקדשות ופודים וכו':

הלכה יט

כהן הגדול המשוח קודם למרובה בבגדים וכו' עד משאר הכהנים. בסוף הוריות (דף י"ג) חוץ מקתיקול שאינו מוזכר שם ומ"מ למדו רבינו ממ"ש בסמוך דאיתא בירושלמי דשקלים ומשמע התם שהקתיקול מעולה מהאמרכל:

ומ"ש נמצאו הכהנים תמיד שמנה מעלות זו למעלה מזו. נ"ל שכתב תמיד לומר דבזמן דליכא שמן המשחה הוי המרובה בבגדים במקום כהן משוח:

ואיכא למידק דטפי מח' מעלות מנה כאן וי"ל דעובר מחמת מום ומחמת קרי לא הוו בכלל המנין דהא לא הוו תמיד וקשה דאכתי ט' מעלות הוו. וי"ל דכהן הדיוט לא הוי

בכלל המנין שהוא הצד התחתון שבכולן ולא יקרא בשם מעלה. ועי"ל דמשוח מלחמה אינו מכלל הח' מעלות מפני שאין המלחמה ענין לעבודה בבהמ"ק:

הלכה כ

כשימות המלך או כהן גדול וכו'. בסיפרי פרשת שופטים הוא ובניו שאם מת בנו עומד תחתיו מניין לכל פרנסי ישראל שבניהם עומדים תחתיהם ת"ל בקרב ישראל מה שהוא בקרב ישראל בנו עומד תחתיו ובת"כ תניא ובנים לא היו להם הא אם היו להם בנים הם היו קודמים אע"פ שלא היו שקולים כאלעזר ואיתמר:

ומ"ש והוא שיהיה ממלא מקומו בחכמה או ביראה אע"פ שאינו כמותו בחכמה. בס"פ הנושא (כתובות דף ק"ג:) ותניא בת"כ לכהן תחת אביו מלמד שהבן קודם לכל אדם יכול אע"פ שאינו ממלא מקומו ת"ל ואשר ימלא את ידו בזמן שממלא מקומו של אביו הוא קודם לכל אדם ואם לאו יבא אחר וישמש תחתיו:

הלכה כא

משוח מלחמה אין בנו מתמנה תחתיו לעולם וכו'. בס"פ בא לו (יומא דף ע"ב-ע"ג) יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו כדרך שבנו של כ"ג משמש תחתיו תלמוד לומר שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבא אל אהל מועד מי שראוי לבא אל אהל מועד:

ומ"ש וכשכהן משוח מלחמה משמש במקדש וכו'. שם כי אתא רב דימי אמר בגדים שכ"ג משמש בהם משוח מלחמה משמש בהם ואותיבנא עליה מדתניא דברים שבין כ"ג לכהן הדיוט פר כהן משוח וכו' ומשמש בח' כלים וכו' וכולן אין נוהגות במשוח מלחמה ואע"ג דשני שינויא דחיקא הוא ובתר הכי אמרינן דאמוראי לא ס"ל להא דרב דימי ואסיקנא כי אתא רבין אמר לאו משמש בהן איתמר אלא נשאל בהן איתמר ואע"ג דתניא התם משוח מלחמה אינו משמש לא בארבעה ככהן ההדיוט ולא בח' ככ"ג וקאמר עלה אביי אלא זר משוית ליה אלא ככ"ג משום איבה ככהן הדיוט משום מעלין בקדש ולא מורידין היינו אליבא דרב דימי דסבר דראוי לשמש בח' כלים אי משמש בד' הוי הורדה אבל לדידן דסבירא לן דאינו ראוי לשמש בח' ליכא הורדה ובסוף הוריות מייתי הא דדברים שבין כהן גדול לכהן הדיוט פר כהן משוח וכו' ולא מייתי אידך ברייתא דמשוח מלחמה אינו משמש לא בארבעה ככהן הדיוט:

מעלין משררה לשררה וכו'. בכמה דוכתי אמרינן מעלין בקדש ולא מורידין מהם במשנה פרק שתי הלחם (מנחות דף צ"ט):

ומ"ש אלא אם סרח:

הלכה כב

ומ"ש וכ"ג שעבר עבירה ושחייב עליה מלקות וכו'. בירושלמי דפרק ב' דסנהדרין כהן גדול שחטא מלקין אותו ואין מורידין אותו מגדולתו ומשמע דבב"ד של שלשה מלקין אותו וכ"כ רבינו בפרק י"ז מהלכות סנהדרין. ומה שכתוב בקצת ספרי רבינו בב"ד של ע"א הוא שיבוש:

פרק ה

הלכה א

כהן גדול צריך שיהיה גדול וכו'. בת"כ וביומא (דף י"ח) ובפרק הורה כהן משיח (הוריות דף ט') ובסוף פרק הזרוע (חולין דף קל"ד):

הלכה ג

וחייב כ"ג לנהוג כבוד בעצמו וכו' עד הרשות בידו. תוספתא פ"ד דסנהדרין:

הלכה ד

ומ"ש לא יכנס לבית המשתה ולא לסעודה של רבים וכו'. **ומ"ש אבל הולך הוא אם רצה לבית האבל וכשהוא הולך אינו הולך בערבוביא עם שאר הכהנים אלא מסבבין אותו הכהנים וחולקין לו כבוד והסגן ממצעו בינו לבין העם וכו'**. בפ"ב דסנהדרין (דף י"ח) וכשהוא מנחם אחרים דרך כל העם עוברים זה אחר זה והממונה ממצעו בינו לבין העם ופירש"י וכשהוא מנחם בשורה כשחוזרין מקבורת המת שאינו שלו דרך כל העם עוברים זה אחר זה ומנחמין את האבל שעומד במעמדו והממונה סגן הכהנים ממצעו לכ"ג בינו לבין העם שהממונה בימינו וכל העם בשמאלו והוא באמצע ובגמרא (דף י"ט) ת"ר כשהוא עובר בשורה לנחם את אחרים סגן ומשוח שעבר בימינו וראש בית אב ואבלים וכל העם משמאלו ופירש"י משוח שעבר כגון שאירע פסול בכ"ג ומינו אחר תחתיו ומשעבר פיסולו של ראשון חוזר לעבודתו ושני קרי ליה משוח שעבר.
ומה שכתב ואומר לאבלים תנוחמו גם זה שם (דף י"ט:).
ומה שכתב והם מכבדין אותו כפי כחן. פשוט הוא:

הלכה ה

ומ"ש מת לו מת אינו יוצא אחריו וכו'. שם במשנה מת לו מת אינו יוצא אחר המטה אלא הן נכסין והוא נגלה וכו' ויוצא עמהם עד פתח העיר דברי ר' מאיר ר"י אומר אינו יוצא מן המקדש משום שנאמר ומן המקדש לא יצא וידוע דהלכה כר"י ולפיכך פסק רבינו שאינו יוצא מן המקדש. אבל יש לתמוה למה כתב שאינו יוצא מפתח ביתו דהא

דלא כמאן וי"ל שטעמו מדאמרינן בגמרא שפיר קאמר ר' יהודה אמר לך ר' מאיר אי הכי לביתו נמי לא אלא הכי קאמר ומן המקדש לא יצא מקדושתו לא יצא וכיון דאית ליה היכרא לא אתי למנגע ור' יהודה אגב מרריה דילמא מיקרי ואתי ונגע ופי' רש"י מקדושתו לא יצא כלומר יעשה חיזוק בדבריו שלא יגרום לצאת מקדושה וליטמא עד כאן לשונו. וכיון דטעמיה דר"י אינו אלא משום דילמא מיקרי ונגע כשאינו יוצא מפתח ביתו סגי וכן משמע מדאמר רבי מאיר א"ה ביתו נמי לא וקרא דמן המקדש לאו דוקא מן המקדש דהוא הדין אם אינו יוצא מפתח ביתו ודבר זה מדברי סופרים וקרא אסמכתא בעלמא וכן כתב הרמב"ן בפירוש התורה.

ומה שכתב וכל העם באים לנחמו לביתו והוא עומד בשורה וסגן בימינו וראש בית אב וכל העם משמאלו. שם בגמרא וקאמר בגמרא אבל משוח שעבר לא אתי גביה מאי טעמא חלשא דעתיה קסבר קא חדי בי ואיני יודע למה השמיטו רבינו.

ומ"ש ואומרים לו אנו כפרתך וכו'. שם במשנה ופירש"י אנו כפרתך בנו תתכפר אתה ואנו תחתיך לכל הראוי לבא עליך:

הלכה ו

ומ"ש וכשמברין אותו וכו' שם במשנה.

ומ"ש ואינו קורע על מתו וכו'. בסוף הוריות (דף י"ב:) תנן כ"ג פורם מלמטה וההדיוט מלמעלה ובגמרא אמר רב למטה ממש למעלה למעלה ממש ואע"ג דשמואל פליג עליה פסק רבינו כרב משום דהלכתא כוותיה באיסורי.

ומ"ש ואינו מרבה פרע לעולם וכו' אלא מספר מע"ש לע"ש. בפרק ב' דתענית ובפרק כ"ג (סנהדרין דף כ"ב:).

ומה שכתב ואינו מספר בתער אלא בזוג וכו'. בפרק הנודר מן המבושל (נדרים דף נ"א) ובס"פ כהן גדול תספורת של כהן גדול דכתיב כסום יכסמו את ראשיהם ה"ד אמר רבא ראשו של זה בצד עיקרו של זה ופירש הר"ן בצד עיקרו של זה מצמצם היה שלא יעלה אחד מהשערות על חבירו והרא"ש כתב כסום יכסמו את ראשיהם ככוסמת הזה ראשו של זה בצד עיקרו של זה ובכ"ג איירי מדכתיב בקרא ויין לא ישתו כל כהן מכלל דהך לאו בכל כהן איירי ועוד דברישא כתיב וראשם לא יגלחו והיינו בשאר כהנים עכ"ל:

כתב הראב"ד איני מבין המופת הזה וכו'. ולא ידעתי מה הוקשה לו שמאחר שבכל שערות ראשו גוזז משער התחתון שלא ישתייר ממנו אלא כדי שיגיע לעיקר שער שעליו הרי הוא נראה כאילו צמח כאחד ופירושו של הראב"ד נראה דהיינו לומר שגוזז שער התחתון כנגד ראשו של אותו שהוא למעלה ממנו בענין שמצחו ופדחתו מגולה

משער התחתון ולא נשאר על מצחו ופדחתו שער אלא כנגד ראשו של עליון שלמעלה מהתחתון. ואם תאמר מה קושי יש בתגלחת זו שהוצרך בן אלעשה לפזר מעותיו עליה. וי"ל שלא שער התחתון בלבד היה מגלח אלא ע"ד זו היה מגלח שער שלישי שלמעלה מהשני ומשייר השער הד' כדרך ששייר השני ומגלח השער החמישי כדרך שגילח השער התחתון והג' ועל דרך זה היה משייר ומגלח עד תום כל השערות שבראש:

הלכה ז

ובית יהיה לו מוכן במקדש והוא הנקרא לשכת כהן גדול. בפרק אחרון דמדות (משנה ה'):

ומ"ש ותפארתו וכבודו שיהיה יושב במקדש כל היום וכו':

הלכה ח

כהן גדול דן ודנין אותו ומעידין עליו. בפרק כהן גדול (סנהדרין דף י"ח).

ומה שכתב ואין דנין אותו דיני נפשות אלא בב"ד הגדול בלבד. בפ"ק דסנהדרין:

הלכה ט

ומ"ש היה יודע עדות אינו חייב להעיד וכו' ואם היתה עדות למלך ישראל ה"ז הולך בב"ד הגדול ומעיד לו. בפ' כ"ג תנן כ"ג מעיד ומעידין אותו ובגמרא מקשה מעיד והתניא והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כגון כהן והוא בבית הקברות או זקן ואינה לפי כבודו כלומר והכא זילותא הוא לכ"ג למיתי לאסהודי לבעל דין אמר רב יוסף מעיד למלך והא תנן המלך לא דן ולא דנין אותו לא מעיד ולא מעידין אותו אלא אמר רבי זירא מעיד לבן מלך בן מלך הדיוט הוא אלא מעיד בפני המלך והא אין מושיבין מלך בסנהדרין משום יקרא דכ"ג אתי ויתיב מקבלי ניהליה סהדותיה קאי איהו ואזיל ומעיינין ליה אנן בדיניה ויש לתמוה על רבינו שכתב שאם היתה עדות למלך ישראל הולך בב"ד ומעיד לו דהא ההיא אוקימתא דאוקימנא דמעיד למלך אידחיא לה ולא הוה ליה לכתוב אלא שאם היה כ"ג יודע עדות מביאים המלך ויושב בבית דין ושם יעיד הכ"ג וילך לו ויעיינו הדיינים בדין ואין לומר דבמלכי בית דוד דן ודנין אותם הוה ליה לרבינו לומר ואם היה יודע עדות למלך ממלכי בית דוד ומדנקט למלך ישראל משמע דבכל מלך ישראל מיירי אפי' אינו מבית דוד ואפשר לומר דמאחר שבזמן הזה בעונותינו שאין לנו לא מלך ולא שר ולא נפקא לן מידי בין מלכי ישראל למלכי בית דוד להכי סתם וכתב ואם היה יודע עדות למלך ישראל דמלך בית דוד גם הוא לא נפיק מכלל מלך ישראל ועי"ל שקיצר ולא חשש לפרש מפני שסמך על מ"ש בפ"ג מהלכות סנהדרין ועי"ל שמאחר שמן הדין אפי' מלכי

ישראל דן ודנין אותם אלא דמשום מעשה שהיה בעובדא דשמעון בן שטח גזרו ואמרו מלכי ישראל לא דן ולא דנין אותם כתב רבינו כאן מה שהוא לפי הדין:

הלכה י

וכבר ביארנו בספר קדושה וכו'. מפורש בתורה:

ואינו נושא שתי נשים. הרב בעל המגיד בהלכות א"ב בפרק י"ז כתב מהיכן למד רבינו לומר כן והראב"ד שם חלק על רבינו.

ומ"ש רבינו ואם נשא שתים אינו יכול לעבוד ביום הצום עד שיגרש לאחת. בפ"ק דיומא (דף י"ג) וטעמא משום דוכפר בעדו ובעד ביתו אמר רחמנא ולא בעד שני בתים:

וחולץ וחולצין לאשתו ומיבמין את אשתו. משנה בפרק שני דסנהדרין (דף י"ח).

ומ"ש ואם גירש אשה מותרת לינשא לשאר העם. הכי משמע מדתנן שם גבי מלך אין נושאין את אלמנתו ולא תנן הכי גבי כהן גדול:

הלכה יא

בזמן שכ"ג נכנס להיכל להשתחוות שלשה אוחזין בו וכו'. בפירקא בתרא דתמיד (דף ל"ג:) אלא שבמשנה לא הזכירו להיכל ורבינו כתבו כדי שלא תטעה לומר שהיה נכנס בבית קדשי הקדשים וכמו שעלה בדעת התוספות בפרק הקומץ רבה (מנחות דף כ"ז:) בד"ה להיכל לפי גירסת ספרינו ולפי מה שכתב רבינו צריך לומר דהא דתנן הגביה לו את הפרוכת שלפי דבריו גם שם היה פרוכת:

הלכה יב

ומ"ש בכל יום שירצה להקטיר הקטרת מקטיר. בפ"ק דיומא (דף י"ד) תנן דכ"ג כל שבעה ימים הוא זורק את הדם ומקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות וכו' ושאר כל הימים אם רצה להקריב מקריב ומשמע לרבינו דאכל הנך עבודות דרישא קתני דבשאר כל הימים אם רצה להקריב מקריב ולא הזכיר מהנך עבודות אלא קטרת משום דאית בה הנאה שמעשרת כדאיתא בפ"ב דיומא (דף כ"ו) וכיון דבזו אם רצה להקריב מקריב כ"ש לאינך.

ומ"ש ונוטל חלק בראש וכו'. בפ"ק דיומא (דף י"ד) תנן שכ"ג מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש ואיתא נמי בברייתא בסוף הוריות (דף י"ב:) ופירש"י ונוטל חלק בראש אע"פ שאינו מקריב וביומא פירש"י מקריב חלק בראש ראש הוא להקטיר ולהקריב כל חלק שיבחר. ונוטל חלק בחלוקת אכילת קדשים בראש מנה יפה שיבחר לו ובגמרא (יומא י"ז:) ת"ר כיצד מקריב חלק בראש אומר עולה זו אני מקריב מנחה זו אני מקריב כיצד

נוטל חלק בראש אומר חטאת זו אני אוכל אשם זה אני אוכל ומשמע לרבינו שבכלל זה אם מקרבן אחד רצה ליטול מנה אחת יפה נוטל וכ"ש הוא.
ומ"ש והרי הוא בקדשי הגבול כשאר הכהנים. כן משמע מדלא אשכחן שייפו כחו בהם:

הלכה יג

בזמן שרוצה כהן גדול להקריב וכו' עד ואם רצה לסמוך בלבד ויהיה אחר זורק לאש עושה. בסוף תמיד (דף ל"ג:) ומייתי לה בסוף פרק שתי מדות (מנחות דף צ"ד) ופירש"י הושיט הראשון מאותם י"ב שעסוקים בתמיד וסומך עליהם כהן גדול וזורקן על האישים ונשמט השני והולך לו ובא חבירו שלישי ומושיט לראשון והראשון לכהן גדול:

הלכה יד

ומ"ש ואין שם סמיכה על האברים אלא לכ"ג בלבד מפני כבודו וכו'. בסוף פרק שתי מדות ופירש"י משום יקרא דכהן גדול שיהא נראה כמו שהקריב הוא את כולן:

הלכה טו

כשיגדל הכהן ויעשה איש הרי הוא כשר לעבודה וכו'. בסוף פ"ק דחולין (דף כ"ד:) תנו רבנן איש מזרעך לדורותם מכאן אמר ר"א קטן פסול לעבודה [ואפי' תם] מאימתי כשר לעבודה משיביא שתי שערות אבל אחיו הכהנים אין מניחין אותו לעבוד עד שיהיה בן עשרים:
ומ"ש ואינו נכנס לעזרה לעבודה תחילה וכו'. בספ"ב דערכין (דף י"ג:) תנן אין קטן נכנס לעזרה לעבודה אלא בשעה שהלוים אומרים בשיר ואע"ג דמשמע דלא איירי בכהן אלא בלוי וכדפירש"י דהא גבי לוים מיתני וכמו שהשיג הראב"ד וכתב א"א זה טעות גדולה שלא אמרו דבר זה במשנה וכו' משמע לרבינו דהוא הדין לכהן דמ"ש והכי משמע מדקתני לעבודה דמיירי בכהן דאילו בלוי שאומר בשיר אינה עבודה אלא עבודת עבודה. ועוד שהאומר בשיר אינו עובד עבודה אחרת דמשורר ששיער במיתה וא"כ מאי לעבודה דקתני הילכך משמע דה"ק אין קטן לוי וכהן נכנס לעזרה לוי לעבודת לוי וכהן לעבודת כהן אלא לוי בשעה שהלוים עומדים בשיר וכיון דשייך בכהן לישנא דעבודה אע"ג דבלוי הוי עבודת עבודה לית לן בה. וצ"ל לדעת רבינו דקטן דתנן היינו שהביא שתי שערות דאילו פחות מכאן פסול הוא לעבודה:

הלכה טז

אין הכהן עובד תחלה וכו'. בסוף פרק התכלת (מנחות דף נ"א:) תניא זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו יכול יהו אהרן ובניו מקריבין קרבן אחד ת"ל אשר יקריבו לה' אהרן בפני עצמו ובניו בפני עצמן בניו אלו כהנים הדיוטות את אומר

כהנים הדיוטות או אינו אלא כהנים גדולים כשהוא אומר והכהן המשיח תחתיו מבניו הרי כהן גדול אמור הא מה אני מקיים בניו אלו כהנים הדיוטות ופירש רש"י כהנים הדיוטות דכשהכהן הדיוט נתחנך לעבודה באותו יום היה מקריב עשרון.
ומה שכתב ועובד בידו בתוספתא סוף שקלים:
ומה שכתב ואם עבד קודם שיביא עשירית האיפה וכן כהן גדול שעבד וכו' עד כשרה.
ירושלמי פרק ז' דשקלים (הלכה ו') ותוספתא סוף שקלים:

הלכה יז

כהן שלא עבד עדיין מימיו וכו'. שם בירושלמי בו ביום נתקרב בתחילה לעבודה בו ביום נתמנה להיות כ"ג מביא שתים אחת לחינוכו ואחת לעבודת היום.
ומ"ש ואחר כך מקריב עשירית האיפה שלישית וכו'. פשוט הוא:

פרק ו

הלכה ז

(א-ט) **אי אפשר שיהיה קרבנו של אדם קרב וכו' לפיכך תקנו נביאים הראשונים וכו' עד ודבר זה מנהג.** בפרק בתרא דתעניות (דף כ"ז) זולת מ"ש שקורים בס"ת ג' אנשים דהכי אמרינן בפרק הקורא עומד [כל שיש בו מוסף ואינו יו"ט קורין ארבעה מכלל] דכל יום שאין בו קרבן מוסף קורין ג':
וכתב בהשגות והיא יתירה להם א"א איני יודע מהו שאמר והיא יתירה להם וכו':
וכתב עוד ובתפלה השניה א"א זו התפלה השניה שאמר וכו':
וכתב עוד ובתפלה שניה א"א הראה דעתו בכאן וכו' הרי המוסף דוחה של מוסף ושל מנחה כחזרתו של ר"ע וכו':
ואני אומר שמ"ש שאיני מוצאה אלא ביום שיש בו מוסף טעמו מדתנן בפרק בתרא דתעניות (דף כ"ו) בג' פרקים בשנה הכהנים נושאים את כפיהם ד' פעמים ביום בשחרי' ובמוסף ובמנחה ובנעילת שערים בתעניות ובמעמדות וביוה"כ ומתמה בגמרא תעניות ומעמדות מי איכא מוסף חסורי מיחסרא והכי קתני בג' פרקים כהנים נושאים כפיהם כל זמן שמתפללים ויש מהם ד' פעמים ביום שחרית ומוסף ומנחה ונעילת שערים ואלו הם ג' פרקים בתעניות ובמעמדות וביה"ה ופירש"י יש מהם ד' פעמים ביום יה"כ שיש בו מוסף ומדמתמהינן ואמרינן תעניות ומעמדות מי איכא מוסף משמע דאין מוסף במעמדות אבל רבינו כתב שם בפירוש המשנה הנזכר שיעור זו המשנה כך בג' פרקים הכהנים נושאים את כפיהם בכל תפלה ויש מהם ד' פעמים ביום והוא יה"כ ומקצת המעמדות

כמו שיתבאר כי בתעניות אין בהם תפלת מוסף אבל במעמדות היו מתפללים תפלה יתירה בכל יום והיא נקראת תפלת מוסף עכ"ל. וכתב עוד בפרק הנזכר [על משנת יום שיש בו הלל וכו'] אמרו במה שקדם שאנשי המעמד קורים במוסף מורה שיש במעמד מוסף וכבר ביארנו כי ענין תפלתם היא הנוספת המיוחדת באנשי מעמד ושאנשי מעמד היו מתפללים תפלה יתירה בכל יום והיא נקראת מוסף וביום שיש בו תפלת מוסף לכל העם בכלל תדחה הקריאה באותה תפלה היתירה ובתפלת המנחה עכ"ל. ולפ"ז צ"ל שלא היה גורס תעניות ומעמדות מי איכא מוסף אלא כך היה גורס תעניות מי איכא מוסף כלומר דלא מתמה אלא אתעניות בלבד דאילו מעמדות ניחא ליה דהא אית בהו מוסף כמו ביוה"כ ואפשר לומר דגריס כגירסא דידן דמתמה נמי אמעמדות לומר דמדנקט מעמדות בהדי יום הכפורים משמע דכי היכי דביוה"כ לעולם איכא תפלת מוסף ה"נ במעמדות לעולם יש בהם תפלת מוסף והא ליתא שהרי יש ימי מעמד שאין בהם מוסף. ומתוך מה שכתבתי יתבאר שאין מקום להשגה ראשונה ושניה:

הלכה ח

ומ"ש רבינו שמנת ימי חנוכה וכו'. שם (דף כ"ו) במשנה כל יום שיש בו הלל אין מעמד בשחרית קרבן מוסף אין בנעילה קרבן עצים אין במנחה דברי ר"ע א"ל בן עזאי כך היה רבי יהושע שונה קרבן מוסף אין במנחה קרבן עצים אין בנעילה חזר ר"ע להיות שונה כבן עזאי ופירש"י כל יום שיש בו הלל אין בו מעמד שחרית אותם שהיו בירושלים לא היו מתפללין על קרבן אחיהם לפי שאין להם פנאי [לעשות מעמדו] שקורים את ההלל ומפני ההלל היו דוחים את המעמד. קרבן מוסף יום שיש בו קרבן מוסף בירושלים אין מעמד בנעילה בירושלים וכ"ש במנחה הסמוכה למוסף לפי שהיו טרודים במוסף שיש בו להקריב בהמות יותר מתמיד שהוא אחד ואין לך מוסף בלא שתי בהמות ולא היה להם פנאי כלל שהכהנים של מעמד טרודין במוסף וישראל שבהם היו טרודים לחטוב עצים ולשאוב מים ודוחה אפי' מעמד דנעילה וכו'. קרבן עצים אותו יום שהיה בו קרבן עצים אפילו לא היה בו מוסף היה נדחה מעמד של מנחה מפני קרבן עצים מפני שקרבן עצים קודם למנחה ודוחה מעמד הסמוך לו ושל נעילה. כך היה רבי יהושע שונה קרבן מוסף אין במנחה עכ"ל. ובגמרא מה הפרש בין זה לזה הללו דברי תורה והללו דברי סופרים וכתב רבינו בפי' המשנה יום שיש בו הלל בלי מוסף הם ימים של חנוכה ולפי שהם מד"ס עשו להם חיזוק ודחו המעמד מתחילת היום ויום שיהיה בו קרבן מוסף ידחה מעמד מתפלת מוסף שלהן ומתפלת מנחה.

ומ"ש הראב"ד בהשגה שלישית שכתבתי בסמוך הראה דעתו בכאן וכו' שאם היה תפלת מוסף הרי המוסף דוחה של מוסף ושל מנחה נראה שטעמו לומר שאם היתה כוונתו באותה תפלה יתירה שכתב על יום שיש בו תפלת מוסף הרי יום שיש בו קרבן מוסף אין בו מעמד במוסף והוא כתב לא היה מעמד בתפלה שניה ומשמע שכוונת רבינו לומר שמתפללין תפלה שניה שלהם אלא שלא היו עושים בה מעמד כלומר שלא היו קורים בה בתורה כבשאר ימים אבל התפלה השניה ההיא לעולם היו מתפללים אותה ולכן כתב שהראה דעתו שתפלה שניה שאמר אינה תפלת מוסף. ואני אומר שדבר פשוט הוא בדברי רבינו שתפלה שניה שלהם אינה תפלת המוספים אבל היא תפלה נוספת שהם מתפללים בכל יום וביום שיש בו תפלת מוסף לכל העם תדחה הקריאה באותה תפלה היתירה ובתפלת המנחה כלומר וכ"ש בתפלה היתירה ההיא וכמ"ש בפירוש המשנה שכתבתי בסמוך ובכן עלו דברי רבינו מכוונים כהלכה דחזרתו של ר"ע קרבן מוסף אין במנחה ומיהו מה שסיים אלא בשחרית ובנעילה אינו נוח לי דאטו נעילה קריאה אית בה וכן יקשה על מ"ש וכל יום שהיה בו קרבן עצים לא היה בו מעמד בנעילה וע"כ צריך לפרש שיום שיש בו קרבן מוסף לא היו מתפללים תפלה שניה שלהם וגם לא תפלת המנחה מפני שהיו טרודים בהקרבת המוספין וכדפירש"י וכל יום שהיה בו קרבן עצים לא היו מתפללין תפלת נעילה ואע"פ שלפי זה דבריו מוחלקים פה ממ"ש בפירוש המשנה בכמה מקומות מצינו כן:

הלכה ט

ומ"ש רבינו ומהו קרבן העצים וכו'. במשנה בפרק בתרא דתעניות (דף כ"ו).
ומ"ש והיה להם כמו י"ט ואסורין בו בהספד ובתענית וכו'. בפ"ק דתעניות (דף י"ב) אמר רבי אלעזר בר צדוק אני מבני בניו של סנאב בן בנימין ופעם אחת חל ט"ב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיו"ט שלנו היה ופירש"י כי יו"ט שלנו היה כדלקמן בשלשה פרקים זמן עצי הכהנים וכו' בעשרה בו בני סנאב בן בנימין:

הלכה י

ומה שכתב רבינו אפילו יחיד שהתנדב עצים וכו'. בירושלמי פרק שני דחגיגה האומר הרי עלי עצים למזבח וגיזריו למערכה אסור בהספד ותענית ומלעשות מלאכה בו ביום:

הלכה יא

אנשי מעמד אסורים מלספר ומלכבס וכו' עד סוף הפרק. משנה וגמרא בפרק ב' דתעניות (דף ט"ו:):

פרק ז

הלכה א

חמשה עשר ממונים היו במקדש וכו'. בפ"ה דשקלים (מ"א) במשנה ונתבאר בדברי רבינו בפירוש המשנה:

וכתב בהשגות א"א ולמה לא מנה הממונה על הפקיע והוא מכין הפתילות:

ואני אומר אמת הדבר כי בירושלמי פירשו מה ששנינו במשנה הנזכרת בן בבי על הפקיע כמו שפירש הראב"ד אבל בגמרא דידן פ"ב דיומא (דף כ"ג) אמר אביי מריש ה"א הא דתנן בן בבי (ממונה) על הפקיע פתילתא וכו' כיון דשמענא להא דתניא ולא עוד אלא שלוקה מן הממונה בפקיע אמינא מאי פקיע נגדא ופירש"י נגדא רצועות מלקות ורבינו תפס כגמרא דידן שדחה פירוש הירושלמי מכח הברייתא. ויש לתמוה על הראב"ד למה תפס על רבינו שעשה כהוגן וכשורה ובמקום דנמטייה אפריון השיגו ואין לומר שתמה עליו למה לא מנה גם הממונה על הכנת הפתילות דא"כ ה"ל י"ו ממונים ותנא דמתני' לא מני אלא ט"ו:

הלכה ב

ומ"ש רבינו זה שעל הזמנים הוא ואנשיו כו' כיון שיגיע עת הקרבן מכריז וכו'. בירושלמי פרק הנזכר וזהו ששנינו במשנה הנזכרת גביני כרוז:

הלכה ג

ומ"ש ובכל יום תוקעין במקדש שלש תקיעות וכו'. בפרק החליל (סוכה דף נ"ג:):

הלכה ד

ומ"ש זה שעל השומרים הוא איש הר הבית וכו' עד ושורף את כסותו. בפ"ק דמדות (משנה ב) וזהו ששנינו בפ"ה דשקלים (משנה א) בן בבי על הפקיע:

הלכה ה

אין פוחתין במקדש מכ"א תקיעות בכל יום וכו'. משנה בפרק החליל.

ומ"ש ואם חל ר"ח או יו"ט להיות בשבת וכו' עד לכל המוספין. שם (דף נ"ד) מסיק בתיובתא למ"ד הכל לפי המוספין תוקעין:

הלכה ו

ומ"ש ובע"ש מוסיפין שש ג' וכו' עד בשעה שמנסכין המים. שם במשנה ע"ש שבתוך החג היו שם שמנה וארבעים תקיעות שלש לפתיחת שערים שלש לשער העליון שלש לשער התחתון שלש למילוי המים ושלש על גבי המזבח ט' לתמיד של שחר ט' לתמיד

של בין הערבים ט' למוספין ג' להפטיר את העם וג' להבדיל בין קדש לחול. ופירש"י ג' לשער עליון דאמרן לעיל גבי שמחת בית השואבה עמדו שני כהנים בשער העליון היורד מעזרת ישראל לעזרת הנשים קרא הגבר תקעו והריעו ותקעו. ג' לשער התחתון דאמרן לעיל הגיעו לעזרה תקעו והריעו ותקעו והיו מאריכים בהם עד שהגיעו לשער היוצא למזרח והוא שער התחתון וכו'. ג' למילוי המים אחר שמילאו ושבו ובאו להם לעזרה דרך שער המים ותנן בפרק לולב וערבה הגיעו לשער המים תקעו והריעו ותקעו עכ"ל. ומדברי רבינו נראה שהוא מפרש דלשער התחתון דקתני היינו לפתיחת שער העליון ולפתיחת שער התחתון:

ודע שיש בספרי רבינו חסרון הניכר וכך צריך להגיה וכן תוקעים ג' למילוי המים ואין תוקעים למילוי המים בשבת.

ומ"ש ואין תוקעין למילוי המים בשבת. גם זה שם ופירש"י שכבר נתמלא מע"ש כדתנן בפרק לולב וערבה אלא שהיה ממלא מע"ש:

הלכה ט

הממונה שעל הקינים וכו' עד שיד הקדש על העליונה. נלמד מענין הממונה על הנסכים שיתבאר בסימן זה.

ומ"ש וכן קן שנמצא פסול או שנפסל וכו'. בספ"ז דשקלים (מ"ז) רבי יוסי אומר המספק את הקינין מספק את הפסולות ואין לתמוה למה לא פסק כת"ק דאמר שקינים פסולות באות משל צבור דאיכא למימר שפסק כרבי יוסי משום דמסתבר טעמיה ועוד דת"ק הוי ר"ש כמפורש בריש אותה משנה ופסק כרבי יוסי לגבי ר"ש:

וכתוב בהשגות א"א לא כי הממונה על הקינין וכו'. ואני אומר שאין זו השגה דפירושי נינהו ומר מפרש הכי ומר מפרש הכי:

הלכה י

זה שעל החותמות הוא שמקבל דמי וכו'. יתבאר בסמוך:

הלכה יא

ומ"ש כיצד ארבע חותמות היו במקדש האחד כתוב עליו עגל וכו'. בפרק ה' דשקלים (משנה ג'):

הלכה יב

ומ"ש כל מי שיביא קרבנותיו למקדש נותן דמי הנסכים לזה הממונה על החותמות וכו' עד הנסכים. בפרק הנזכר.

ומ"ש ואם היה מצורע עשיר מביא ג' עשרונין ולוג שמן ואין דוגמתו כשאר החותמות אבל מצורע עני אינו טעון להביא אלא עשרון אחד כמו שטעון הגדי ולכן נותנין לו חותם של גדי.

ומ"ש רבינו ושם כל היום כתוב על החותם וכו' עד שיוקרו הנסכים. שם במשנה ושם (כל) היום כתוב עליהם מפני הרמאין ופירוש רבינו בה נכון וכן פירש בפי' המשנה וכתב שם עוד פירוש אחר והוא כדי שלא ימצא חותם שנפל קודם לכן לבעליו או לאחיה או ליוחנן ויגבה בו ואין אותו פי' נכון כ"כ משום דא"כ למה לכתוב שם היום יכתבו שם בעליו ודי והראב"ד כתב על דברי רבינו לא כי אלא שמא יעשנו אובד ויבא לידי אחר ויוציא חותמו ואין לומר שהוא מפרש כאותו פי' אחר שכתב רבינו בפי' המשנה דא"כ מאי שמא יעשנו אובד דקאמר שמא יאבדנו מיבעי ליה ויש ספר שהוגה בהשגת הראב"ד ליום אחר במקום לידי אחר וטעמו לומר שמא יצניענו ויאמר שאבד ממנו ויתבע מהממונין שיחזירו לו הדמים שנתן וימצאו דמי החותם ההוא יתר על החותמות הנמצאים ויחזירום לו וביום אחר יוציא אותו חותם ויתנו לו נסכים כדי אותו חותם. ומ"מ יש לתמוה גם בהשגה זו גם בקודמת למה דחה פי' רבינו לומר לא כי אלא בהיות פי' רבינו מתיישב ג"כ:

הלכה יג

משלשים יום לשלשים יום וכו' עד כשער הזול. בספ"ד דשקלים (מ"ט):

ומ"ש והשכר שמשתכר ההקדש בשערים וכו'. בפ"ד דשקלים (משנה ד') תנן ר"ע אומר מותר תרומה קיץ למזבח מותר נסכים לכלי שרת רבי חנינא סגן הכהנים אומר מותר נסכים קיץ למזבח ומותר התרומה לכלי שרת וכתב שם רבינו עוד יתבאר לך בפרק שאחר זה כי הנסכים היה הקדש משתכר בהם והיה מתקבץ ממנו דמים יתרים והם נקראים מותר נסכים ופסק רבינו כרבי חנינא. ויש לתמוה דהא קי"ל הלכה כר"ע מחבירו ואפשר שטעמו משום דכיון דרבי חנינא סגן הכהנים הוה מסתמא במילי דמקדש טפי הוה בקי מר"ע.

ומ"ש ואין מקיצין את המזבח בעולות עוף וכו' בפ"ק דשבועות (דף י"ב:):

הלכה יד

הכהנים מפני שהם עומדים על הרצפה תמיד וכו' עד להיכל ולשערים. הוא ביאור הממונין שכתב בראש הפרק:

הלכה טז
ויש בספרי רבינו חסרון וכך צריך להגיה ושתי פרוכות היו עושים בכל שנה להבדיל בין הקדש לקדש הקדשים והוא משנה בפרק בתרא דשקלים (דף י"א ע"א): ומ"ש וחוטי הפרוכת כפולים ששה וכו' עד הרי כ"ד חוטים. שם ובפרק בא לו (יומא דף ע"ב).
ומ"ש וטפח היה עביה וכו' עד עשרים אמה. בפרק בתרא דשקלים:

הלכה יז
ומ"ש ושלש עשרה פרוכות היו במקדש שני וכו'. מימרא פרק הוציאו לו (יומא דף נ"ד):

הלכה יח
פרוכת שנטמאת בולד הטומא' מטבילין וכו' עד שהיא נאה. בפרק ב' דשקלים:

הלכה יט
וכל הכלים שהיו במקדש היו להם שניים ושלישים וכו'. משנה בסוף חגיגה (דף כ"ז:):

הלכה כ
זה הממונה על מעשה בגדי כהונה וכו'. כתב הראב"ד אומר אני שהוא פינחס המלביש עכ"ל. ופשוט הוא ואיני יודע מה מלמדנו.
ומ"ש רבינו ולשכה היתה לו במקדש. בפרק קמא דמדות (משנה ד'):

פרק ח

הלכה א
בגדי כהונה ג' מינים וכו' בגדי כהן הדיוט הם ארבעה כלים וכו'. מפורשים בתורה.
ומ"ש וארבעתן של פשתן וחוטן כפול ששה. בפרק בא לו (יומא דף ע"ב).
ומ"ש לבנים וכו'. ומ"ש והאבנט לבדו רקום בצמר. בפ"ק דיומא (דף י"ב:) כי אתא רבין אמר אבנטו של כ"ג בי"ה ד"ה של בוץ בשאר ימות השנה ד"ה של כלאים לא נחלקו אלא באבנטו של כהן הדיוט בין בשאר ימות השנה בין בי"ה שרבי אומר של כלאים ורבי אלעזר בר"ש אומר של בוץ וידוע שהלכה כרבי מחבירו:

הלכה ב
בגדי זהב הם בגדי כ"ג והם ח' כלים וכו'. לשון זה קשה בעיני שהרי הארבעה של כל כהן אינם של זהב וצ"ל דה"ק בגדי זהב הם מיוחדים בכהן גדול ובגדי כ"ג הם שמנה כלים הארבעה של כל כהן ומעיל ואפוד וכו' ואלו הארבעה הנוספים בכהן גדול הם של זהב.
ומ"ש ואבנטו של כ"ג מעשה רוקם הוא מדכתיב ואבנט תעשה מעשה רוקם.

ומ"ש והוא דומה במעשיו לאבנט כהן הדיוט נתבאר בסמוך.
ומ"ש ומצנפת האמורה באהרן היא האמורה בבניו וכו' לפיכך נקראת מגבעת. נ"ל שטעמו לומר כדברי הרמב"ן שאכתוב בסמוך שאותיות גיכ"ק מתחלפות והו"ל כאילו כתיב מקבעת והוא מלשון קובע וכן תירגם המתרגם מגבעות כובעין וכתב הראב"ד ולפיכך נקרא מגבעת א"א אני אומר אין מעשהו של זה כמעשהו של זה וכו'. והרמב"ן כתב בפרשת תצוה וז"ל כתב רש"י שהמצנפת כמין כובע שהרי במקום אחר קורא לה מגבעת ומתרגמינן כובעין וזה אינו שהרי אמרו שהמצנפת ארכה י"ו אמה והרי היא כעין צניף שצונף בה ראשו מגלגל ומחזיר מגלגל ומחזיר סביב ראשו כפל על כפל ומצנפת של כ"ג אינה קרויה מגבעת בשום מקום אבל בכהן הדיוט אמר הכתוב מגבעת ואף היא מצנפת היא אלא שקושר בה כל ראשו ומעלה הכפלים עליו כעין מגבעת שהוא כובע כדברי אונקלוס כי מגבעת כמו מקבעת כאשר אמרתי בחילופי הגימ"ל והקו"ף אלא שהמגבעת כמו המצנפת ולכך יזכירו חכמים תדיר בכ"ג והדיוט מצנפת בתורת כהנים ובמסכת יומא שנינו כהן גדול משמש בח' בגדים וההדיוט בארבעה בכתנת ומכנסים מצנפת ואבנט מוסף עליו כהן גדול חשן ואפוד ומעיל וציץ עכ"ל. ודבריו מסכימים לדברי רבינו:

הלכה ג

בגדי לבן הם ארבעה הפשתן לבדו הם. בפרק בא
לו כלים שמשמש בהם (דף ע"ב).
ומה שכתב ושתי כתנות כהן גדול ביום הכיפורים וכו' אחרות היו לו לכ"ג בי"ה וכו' עד וארבעתן לבנים וכו'. מה
שכתב מוסיף משלו. משנה בפרק שלישי שהם לבנים כך קורא אותם דיומא (דף ל"ד:).
ומה שכתב במשנה דיומא בגדי לבן.
ומה ומקדיש התוספת וכו'. כן
משמע שכתב וחוטן כפול ששה ומן שם בגמרא (דף ל"ה):

הלכה ד

בגדי כהונה מצותן שיהיו חדשים נאים ומשולשים וכו'. בפ"ב דזבחים (דף י"ח:) יליף מקרא דמצוה שיהיו חדשים.
ומ"ש שיהיו נאים ומשולשים מתבאר ממה שיבא בסמוך:
היו מטושטשין או מקורעין או ארוכים יתר על מדתו או קצרים וכו'. בפ"ב דזבחים ת"ר היו מרושלין מסולקים משוחקים ועבד עבודתו כשרה היו מטושטשין או מקורעין ועבד

עבודתו פסולה אמר רב יהודה אמר שמואל מרושלין כשרים מסולקים פסולים והתניא מסולקין כשרים אמר רמי בר חמא ל"ק כאן שסילקן על ידי אבנט כאן דליתנהו מעיקרא כלל רב אמר אחד זה ואחד זה פסולים וכו' ומי אמר שמואל וכו' מסולקין פסולים והתניא מסולקים כשרים א"ל בר מינה דההיא דשנייה רמי בר חמא אלא לרב קשיא וכ"ת מאי מרושלים מסולקין ע"י אבנט אבנט מיגז אגיז אלא מסולקים קשיא א"ר זירא רב חדא תני מרושלין שסילקן ע"י אבנט כשרים. ופירש"י מרושלין נגררין בקרקע מסולקים מן הקרקע מתוך שהם קצרים. משוחקים ישנים כשרים ואע"ג דכתיב מדו בד שתהא כמדתו מצוה בעלמא היא ולא לעכב. מטושטשין בטיט. מקורעים ואפי' הן חדשי' דלאו בגד הוא הראוי לעבודה דבעינן לכבוד ולתפארת. אחד זה ואחד זה אחד מרושלין ואחד מסולקין יותר מדאי שלא ע"י אבנט. אלא לרב קשיא מרושלין וכ"ת מאי מרושלין דמכשר תנא כגון שסילקן עד למדתו ע"י אבנט וקא מכשר ליה תנא דקסבר אבנט מיגז אגיז כלומר כל סילוק שע"י אבנט הו"ל כחותך ונוטל היתר שבהן ומכשירו. אלא מסולקין קשיא דקתני כשרים וסתם מסולקין גבוהים מן הקרקע למעלה מרגליו משמע ולרב ליכא לאוקומה כגון שסילקן ע"י אבנט כדתרצינן דהא ע"כ לרב דשני דסילוק אבנט מיגז אגיז השתא הוו כלהו כקצרים מעיקרא. רב חדא תני להנך מרושלין ומסולקים דברייתא בחדא מילתא תני להו מרושלין שסילק רישולן ע"י אבנט עד כדי מדתו כשרים אבל מסולקים יותר מדאי פסולין ואפי' ע"י אבנט וידוע דהלכה כרב באיסורי:

והשתא מ"ש רבינו לפסול בארוכין יתר על כדי מדתו היינו כרב דפסל **במרושלין ומ"ש לפסול בסילקן באבנט** כלומר ושהיו כדי מדתו וסילקן באבנט ונעשו פחות מכדי מדתן היינו כרב משום דאבנט מיגז **אגיז ומ"ש להכשיר בארוכים וסילקן באבנט עד שנעשו כדי מדתו** היינו כדפריש רב בברייתא:

הלכה ה

כל בגד מבגדי כהונה וכו'. ברייתא בס"פ המזבח מקדש (זבחים דף פ"ח:) ופסק כיש אומרים משום דאין עניות במקום עשירות.

ומ"ש אלא מניחן לפתילות. במשנה פ' החליל (סוכה נ"א:):

ובגדי כהן גדול שבלו גונזין אותן: ובגדי לבן שעובד בהם ביום הצום וכו'. בפ' שני דיומא (דף כ"ד) ופרק קמא דכריתות (דף ו') ופרק ב"ש זבחים (דף מ"ו) והניחם שם מלמד שטעונין גניזה רבי דוסא אומר ראויים הם לכהן הדיוט ומה תלמוד לומר והניחם שם שלא ישתמש בהם יה"כ אחר ופסק כת"ק:

הלכה ו

מכנסי כהנים הדיוטים שבלו וכו'. משנה בר"פ החליל (סוכה דף נ"א).

ומ"ש וכתנות כהנים הדיוטים שבלו היו עושין מהם פתילות למנורת תמיד. בפרק במה מדליקין (שבת דף כ"א) תני רמי בר חמא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת אין מדליקין בהם במקדש משום שנאמר להעלות נר תמיד וכו' שתהא שלהבת עולה מאליה ולא שתהא עולה על ידי ד"א תנן מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהם היו מפקיעין ומהם מדליקין שמחת בית השואבה שאני ת"ש דתני רבה בר מתנה בגדי כהונה שבלו מפקיעין אותם ומהם היו עושים פתילות למקדש מאי לאו דכלאים לא דבוץ ופירש"י המייניהם כתיב ואת האבנט שש משזר ותכלת וארגמן וקי"ל תכלת עמרא הוא ותניא לעיל לענין שבת הוסיפו עליהם של צמר לפיסול וקתני מדליקין בהם במקדש. בית השואבה שאני דלא כתיב בה להעלות ולאו דאורייתא היא. מאי לאו דכלאים כגון אבנט עכ"ל. ודייק רבינו כתנות כהנים למעט אבנט דאין עושין מהם פתילות למנורת תמיד משום דאית בהו עמרא ואין להדליק בהם למנורת התמיד ומכנסים תנן דבשמחת בית השואבה מדליקין בהם ולא נשאר לפתילות מנור' התמיד כ"א כתונת ומצנפת וצריך טעם למה השמיט רבינו מצנפת ואפשר דתנא כתנות והוא הדין למצנפות אי נמי משום דמצנפות דקות ביותר ולא חזו לפתילות לכך השמיטם:

הלכה ז

כל בגדי הכהנים וכו'. בפ"ג דיומא (דף ל"ה:) ובירושלמי פרק רביעי דשקלים (הלכה א').

ומה שכתב וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרן יחיד לצבור הרי הם כשרים אף כל קרבנות הצבור וכו'. עצי המערכה בסוף תעניות (דף כ"ח) אמרינן זמן עצי הכהנים שכשעלו בני הגולה לא מצאו עצים בלשכה עמדו אלו והתנדבו משלהם ובתוספתא פרק שני דשקלים כל קרבנות הצבור נתנדבו מעצמן כשרים ובלבד שימסרום לצבור ולמד רבינו מזה לכלי שרת ועצי המערכה שצריך שימסרם לצבור:

הלכה ח

בגדי כהנים הדיוטים וכו'. בפרק ה' דתמיד (דף ל"ב:) תנן חלונות היו שם וכתוב עליהם תשמישי הכלים ובסוף החליל (סוכה דף נ"ו) תנן בילגה חלונה סתומה וכתב שם רבינו כיוצא במה שכתב כאן:

הלכה ט

ולמה עשו ארבעה חלונות לכל משמר וכו':

הלכה י

כהן גדול מניח בגדי זהב בלשכה שלו וכו':

הלכה יא

בגדי כהונה מותר ליהנות בהם וכו'. בעיא דאיפשיטא בר"פ בא לו (יומא דף ס"ח ס"ט). **ומ"ש חוץ מן האבנט וכו'**. שם ובפ"ק דתמיד אהא דתנן לא היו ישנים בבגדי קדש אלא פושטין ומקפלין ומניחין תחת ראשיהם אמרינן (דף כ"ז) נהי דניתנו ליהנות בהם תיפוק ליה משום איסורא דכלאים הניחא למ"ד אבנטו של כ"ג בשאר ימות השנה לא זהו אבנטו של כהן הדיוט אלא למ"ד אבנטו של כ"ג זהו אבנטו של כהן הדיוט כלומר דשל הדיוט הוי של כלאים מאי איכא למימר וכבר נתבאר בר"פ זה שרבינו פוסק כמ"ד דאבנטו של כהן הדיוט הוי של כלאים ואע"ג דאסיק התם רב אשי דבגדי כהונה לית בהו משום כלאים משום דקשים הם היינו לענין הצעה אבל ללבוש אפילו שהם קשים אסור ולפיכך כתב רבינו דאבנט אסור לכהן הדיוט ללבשו אלא בשעת עבודה והוא הדין לכהן גדול בשאר ימות השנה שאז אבנטו כלאים כשל כהן הדיוט ולא נקט רבינו כהן הדיוט אלא לאפוקי כהן גדול ביה"כ:

וכתב הראב"ד א"א לא מחוור מן הגמרא הכי אלא כל היום מותר במקדש עד כאן לשונו. ונראה שטעמו משום דמייתי שם בגמרא ברייתא דקתני בגדי כהונה היוצא בהם למדינה אסור ובמקדש בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה מותר ומשמע להרב רבי אברהם בן דוד דמדסתים ותני בגדי כהונה אף אבנט בכלל ומשמע ליה דבכל ענין שרי להו אף משום כלאים ורבינו משמע ליה דהאי ברייתא לאו לענין היתר כלאים מיתניא אלא לענין היתר הנאת בגדי כהונה וכדמסיים בה מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן אבל היתר אבנט שהוא כלאים אינו אלא בשעת עבודה בלבד וכדאמרינן בריש ערכין (דף ג':) בהדיא גבי כלאים דאשתרי גבי כהנים נהי דאשתרי בעידן עבודה בלא עידן עבודה לא אשתרי ויש לתמוה על הראב"ד מההיא דערכין וצריך לדחוק ולומר שהוא מפרש דעידן עבודה לאו דוקא אלא הוה ליה כאילו אמר במקדש אלא משום דבמקדש דשרינן שלא בשעת עבודה טעמא משום דבמקום עבודה הוא מגו דאשתרי בשעת עבודה אשתרי אף שלא בשעת עבודה מש"ה נקט בעידן עבודה ומפני שראה הראב"ד חולשת דברים אלו לא כתב דבריו כגוזר אומר להשיג:

הלכה יב

אין הכהנים לובשים לעבודה אלא צמר ופשתים בלבד. ברפ"ט דכלאים (משנה א'):

הלכה יג

ומ"ש וכל מקום שנאמר בתורה שש או בד הוא הפשתים והוא הבוץ. בפרק בא לו (יומא דף ע"א:) ובפ"ב דזבחים (דף י"ח:):

ומ"ש ותכלת האמורה בכל מקום הוא הצמר הצבוע כעצם השמים. ומ"ש הארגמן הוא הצמר הצבוע אדום וכו'. כתב הראב"ד א"א לי נראה ארגמן וכו'. טעמו שארגמן מלה מורכבת ארוג מין והמפרשים פירשו כדברי רבינו:

הלכה יד

כל מקום שנאמר בתורה שש וכו'. בפרק בא לו שם.

ומ"ש ומקום שנאמר בד אם היה חוט אחד לבדו כשר ומצוה מן המובחר שיהא כפול ששה. בפרק שני דזבחים אמרו בגדים שנאמר בהם בד צריכין שיהיו של בוץ חדשים שזורין ושיהיו חוטן כפול ששה יש מהם למצוה ויש מהם לעכוב ונראה שרבינו מפרש יש מהם למצוה היינו שיהיה כפול ששה ויש מהם לעכוב היינו חוט אחד ורש"י לא פירש כן וגם פשטא דשמעתא לא משמע הכי.

ומה שכתב מקום שנאמר משזר בלבד צריך שיהא חוטן כפול שמנה. בפרק בא לו:

הלכה טו

כל מקום שנאמר בתורה מעשה רוקם וכו'. בפרק בא לו (יומא דף ע"ב:) רוקם מעשה מחט לפיכך פרצוף אחד חושב מעשה אורג לפיכך שני פרצופות ומפרש לה רבינו כפשטה. ורש"י מפרש בענין אחר:

הלכה טז

וכיצד מעשה הבגדים הכתנת וכו' משבצת היתה. מבואר בכתוב.

ומה שכתב ובית יד שלה נארג בפני עצמו ומחברין אותו עם גוף הכתונת. בפרק בא לו (יומא דף ע"ב:):

הלכה יז

אורך הכתונת וכו'. הוא על פי מה שנתבאר בפרק זה שבגדי כהונה לא יהו ארוכים ולא קצרים.

ומה שכתב ואורך בית יד שלה וכו'. בפרק בא לו:

הלכה יח

המכנסים בין של כ"ג בין של כהן הדיוט וכו'. מבואר בכתוב.

ומ"ש ושנצים יש להם ואין להם לא בית הנקב ולא בית הערוה וכו'. בר"פ ב' דנדה (דף י"ג:) ופירש"י אין להם לא בית הנקב וכו' כלומר חללו רחב ותלוי למטה ולא היה תיק

בין הירכים להיות האבר מתעטף בו שלא יבא האבר לידי הרהור והיינו בית הערוה ובית הנקב כשהן קצרות כנגד נקב הרעי כתבנית אדם נכנסות בעגבותיו ומלוכלכות בזיעה וגנאי הוא לבגדי הקדש בכך. ל"א בית הנקב ובית הערוה דרכן היה לעשות נקבים במכנסי' כנגד בית הערוה להשתין מים לחוץ דרך שם וכן כנגד בית הרעי וכשגומר קושר הנקב ברצועה וסותמו עכ"ל:

הלכה יט

המצנפת של כ"ג או הדיוט ארכו י"ו אמות. כן כתב הרמב"ן בפרשת תצוה בשם רז"ל. **ומ"ש והאבנט רחבו כמו ג' אצבעות ואורך ל"ב אמה: ובגדי כהונה כולן אין עושין אותן מעשה מחט וכו'**. בפרק בא לו (יומא דף ע"ב:) וס"פ המזבח מקדש (זבחים דף פ"ח):

פרק ט

הלכה א

כיצד מעשה הציץ וכו'. בפרק במה אשה יוצאה (שבת דף סג:) ואיתיה נמי בפרק קמא דסוכה (דף ה') אלא ששם כתוב יו"ד ה"א מלמעלה וקדש למ"ד מלמטה ורבינו כתב כגירסת פ' במה אשה ואע"ג דפליג התם ר' אליעזר בר' יוסי ואמר אני ראיתיו ברומי וכתוב עליו קדש לה' בשיטה אחת פסק כת"ק.

ומ"ש ואם כתבו בשיטה אחת כשר נראה דהיינו מדאמר ר"א ברבי יוסי אני ראיתיו דאף על גב דהלכה כת"ק היינו לכתחילה אבל בדיעבד מיהא הלכה כרבי אליעזר ברבי יוסי ומטעם זה כתב ופעמים כתבוהו בשיטה אחת דכיון דעד ראיה הוא רבי אליעזר ברבי יוסי אמרינן דפעמים כתבוהו כן:

וכתבו התוספות [בסוכה] קדש למ"ד מלמטה י"מ למטה ממש זה למעלה מזה ולא מסתבר שאין זה כדרך קריאתו אלא יש לפרש זה שלא כנגד זה קדש למ"ד בתחלת שיטה תחתונה והשם בסוף שיטה עליונה:

הלכה ב

ומ"ש והאותיות בולטות בפניו חופר את האותיות מאחוריו וכו' צריך לכתוב בו האותיות משום דכתיב ויכתבו עליו מכתב וצריך שיחפור מאחריו משום דכתיב ופתחת עליו פתוחי חותם. וכתב הראב"ד אינו חופר אלא מכה בדפוס צורת האותיות וכו' כלומר דבדרך זה אין מקום לדיבוק על השעוה ולא נעלם מרבינו דרך זה ולא בחר בו משום דכשמכה בדפוס אינו יכול לכוון שיבא הפתוח כנגד האותיות הכתובות בכיון ממש ועוד דפתוחי חותם אינו הכאה בדפוס:

והוא נקוב בשתי קצותיו וכו'. כתב הראב"ד עוד יש בו נקב באמצע וכו'. דעתו כדעת רש"י בפרשת תצוה והרמב"ן הקשה עליו והעלה כדברי רבינו:

הלכה ג

המעיל כולו תכלת. מבואר בפסוק.

ומ"ש וחוטיו כפולים י"ב. בפרק בא לו (יומא דף עא:) יליף לה מקרא.

ומ"ש ופיו ארוג בתחלת אריגתו. היינו מדכתיב בפרשת תצוה במעיל והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מעשה אורג ופירש"י פתיחת בית הצואר בתוכו כתרגומו כפיל לגויה כפול להיות לו לשפה כפול בו והוא מעשה אורג ולא במחט.

ומ"ש ואין לו בית יד כתב הראב"ד א"א זו מנין לו עכ"ל. והנה הרמב"ן בפירוש התורה כתב כדברי רבינו ואפשר דבאי זו ברייתא מצאו כן.

ומ"ש אלא נחלק לשתי כנפים כתב הראב"ד וגם זו מנין לו עכ"ל. וגם בזה פירש הרמב"ן כדברי רבינו:

והקורע פי המעיל לוקה וכו'. וה"ה לכל בגדי כהונה וכו'. בפרק בא לו (יומא דף ע"ב).

ומ"ש דרך השחתה. פשוט הוא ונלמד ממה שנתבאר בפרק א' מהלכות בית הבחירה (פ"א דין י"ז) גבי נותץ אבן אחת מהמזבח:

הלכה ד

ומביא תכלת וארגמן ותולעת שני כל מין וכו'. בפרק בא לו (יומא דף עא:).

ומה שכתב ועושה אותם כמין רמונים שלא פתחו פיהם ותולה אותם במעיל ומביא ע"ב זוגים ובהם ע"ב ענבולים הכל זהב ותולה בו וכו'. בס"פ המזבח מקדש (זבחים דף פח:) ת"ר מעיל כולו של תכלת היה שנאמר ויעש את מעיל האפוד כליל תכלת הא כיצד מביא תכלת וארגמן ותולעת שני שזורין ועושה אותם כמין רמונים שלא פתחו פיהן וכו' ומביא ע"ב זוגין שבהם ע"ב ענבלים ותולה בהם שלשים וששה בצד זה ול"ו בצד זה רבי דוסא אומר משום ר' יהודה ל"ו היו י"ח מצד זה וי"ח מצד זה ופסק רבינו כת"ק ופירש"י נראה בעיני דה"ג שוליו כיצד היה מביא וכו' דברמונים נאמרו ג' צבעים וכו'. ענבלין מה שתלוי בתוכן לקשקש ותולה בו אצל הרמון והוא פעמון כדכתיב פעמון ורמון ובתוך הרמונים דקרא לאו בתוך החלל קאמר אלא ביניהם פעמון אחד בין שני רמונים. מצד זה מלפניו ומלאחריו עכ"ל. וכן פירש"י עוד בפרשת תצוה והוא כדברי רבינו ושלא כדברי ראב"ע והרמב"ן ופשט לשון הברייתא משמע כפירוש רבינו ורש"י דקתני מביא ע"ב זגין שבהם ע"ב ענבולין ותולה בהן דאילו לפי' הרמב"ן והראב"ד הרמונים היה תולה במעיל לא הזגין כי הם היו בתוך הרמונים לפי דבריהן:

הלכה ה

הזהב שבאריגת האפוד והחשן האמור בתורה וכו'. בפרק בא לו (יומא דף ע"ב) יליף לה מקרא:

הלכה ו

כיצד מעשה החשן אורג בגד מעשה חושב וכו'. מבואר בכתוב. כתב הסמ"ג מעשה החשן היה ארוג ממינים הללו מעשה חושב ארכו אמה ורחבו זרת וכופלו לשנים נמצא זרת על זרת מרובע ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים פירש"י הוא כתב שם המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החשן שעל ידו הוא מאיר דבריו ומתמם דבריו עכ"ל וכך הם דברי הרמב"ן בפירוש התורה:

הלכה ז

ומ"ש וכותב בתחלה למעלה מראובן אברהם יצחק ויעקב וכותב למטה מבנימין שבטי יה. בס"פ בא לו (יומא דף ע"ג) כיצד נעשית רבי יוחנן אמר בולטות ר"ל אמר מצטרפות והא לא כתיב בהו צד"י א"ר שמואל בר יצחק אברהם יצחק ויעקב כתיב שם והא לא כתיב ט"ת א"ר אחא בר יעקב שבטי ישורון כתיב שם ופירש"י והא לא כתיב בכל השבטים ואם צריך לה כגון והצל תציל מהיכא באה ובירושלמי ס"פ בא לו אית תנויי תני הקול היה שומע אית תנויי תני הכתב היה בולט מ"ד הכתב [היה] בולט והא לית ח"ת בשבטים ולא צד"י ולא קו"ף אברהם יצחק ויעקב כתוב עליהם והא לית ט"ת בשבטים כל אלה שבטי ישראל היה חקוק עליהם ויש לתמוה למה שינה רבינו לכתוב שהיה כתוב למטה שבטי יה ונראה שהוא מפרש דעליהם דקאמר הוי כמו ועליו מטה מנשה דהוי פירושו סמוך לו ומשמע ליה דלמטה כתוב כן ולא למעלה דלא לשתמע דקאי אאברהם יצחק ויעקב דכתיבי לעיל ואכתי איכא למידק למה השמיט רבינו כל אלה וי"ל משום דלא כתיב בגמ' דידן ואם תאמר למה כתב יה במקום ישראל דירושלמי או ישורון דגמרא דידן וי"ל דכיון דבחד גמרא כתיב הכי ובאידך גמרא כתיב הכי משמע דישראל וישורון לאו דוקא דלא אתו למימר אלא דכתיב ט"ת וכיון שכן עדיף לן למימר דהוה כתיב שבטי יה דכתיב ביה עדות לישראל דדמי למאי דכתיב בחשן לזכרון (להם) לפני ה':

הלכה ח

ומ"ש ועושה על ארבע זויות של חשן ד' טבעות זהב וכו'. מפורש במקרא פרשת תצוה ורש"י בפירוש התורה בסוף פרשת פקודי כתב באורך מעשה האפוד ויש קצת שינוי בין דבריו לדברי רבינו ע"ש:

הלכה ט

האפוד רחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף וכו': **ומפתח על שתי וכו' כתולדותם.** בפרק ואלו נאמרים (סוטה דף ל"ו) תניא שתי אבנים טובות היו לו לכ"ג על כתפיו אחת מכאן ואחת מכאן ושמות י"ב שבטים כתוב עליהם ששה על אבן זו וששה על אבן זו שנא' ששה משמותם על האבן האחת וגו' שניה כתולדותם ולא ראשונה כתולדותם מפני שיהודה מוקדם וחמשים אותיות היו כ"ה על אבן זו וכ"ה על אבן זו ר' חנינא בן גמליאל אומר לא כדרך שחלוקין בחומש הפקודים חלוקין באבני האפוד אלא כדרך שחלוקים בחומש שני כיצד בני לאה כסדרן בני רחל א' מכאן וא' מכאן בני השפחות באמצע ומה אני מקיים כתולדותם כשמותם שקרא להם אביהם ולא כשמות שקרא להם משה ראובן ולא ראובני שמעון ולא שמעוני ופי' רש"י כסדר לידתן ששה האחרונים כסדרן גד אשר יששכר זבולן יוסף בנימין זהו סדר לידתן וששה ראשונים נכתבו בה יהודה ראובן שמעון לוי דן נפתלי כסדר לידתן חוץ מיהודה וכו'. לא כדרך שחלוקין בחומש הפקודים הוא ספר וידבר שנסדרו בראשו אלה שמות האנשים אשר יעמדו וגו' ובחומש שני בתחלת ואלה שמות ראובן שמעון לוי ויהודה יששכר זבולן באחת מהן בשנית בנימין דן ונפתלי גד ואשר ויוסף. א"כ מה ת"ל כתולדותם הואיל ולא כסדר תולדותם נסדרו עכ"ל. ותמהני על רבינו שכתב שהאבן שכתוב ראובן על כתפו הימנית וכו' שנראה שסובר שהיה כתוב על אבן זו ראובן לוי יששכר נפתלי גד יהוסף ועל השניה היה כתוב שמעון יהודה זבולן דן אשר בנימן וכן כתב בפירוש המשנה פרק בא לו שאינו מכוון עם מה שאמרו בגמרא שם לא אליבא דת"ק דמקדים יהודה ורבינו לא הקדימו ועוד דלת"ק דן ונפתלי גד ואשר קודמין ליששכר וזבולן שזהו סדר תולדותם ואילו רבינו הקדים יששכר וזבולן לדן ונפתלי גד ואשר וגם לא אליביה דרבי חנינא בן גמליאל דלדידיה בנימין בראש השנית ובני השפחות בתריה ובסוף יוסף כדפרש"י ואילו רבינו כותב יוסף בסוף הראשונה ובנימין בסוף השניה. וי"ל שרבינו היה מפרש דברי רבי חנינא בן גמליאל על פי מה שכתבו הוא ז"ל דבאמצע לאו באמצע בני רחל קאמר אלא בין בני לאה ובני רחל ואע"ג דרבי חנינא בן גמליאל הקדים בני רחל לבני השפחות לאו למימרא שיכתבו מוקדמים אלא שיהיו בני גבירה זו מצד זה ובני גבירה זו מצד זה ובני השפחות באמצע לשתי הגבירות ופסק כמותו משום דמסתבר טעמיה.

ומה שכתב וכותבין שם יוסף יהוסף כן כתב גם בפירוש המשנה בפרק בא לו ותמהני עליו שהרי בפרק אלו נאמרים תניא נ' אותיות היו כ"ה על אבן זו וכ"ה על אבן זו ומקשה נ' נכי חדא הויין אמר רבי יצחק יוסף הוסיפו לו אות אחת מתקיף לה רב נחמן בר יצחק

כתולדותם בעינן ופירש"י כשמות שקרא להם אביהם בעינן אלא כל התורה כולה בנימן והכא בנימין שלם כתיב כדכתיב ואביו קרא לו בנימין ומאחר דרבי יצחק דאמר שהיה כתוב יהוסף אידחי קשה היאך פסק רבינו כמותו ועוד קשה למה לא כתב שבנימין היה מלא כדאסיקנא וי"ל שרבינו מפרש דלא אקשי כתולדותם בעינן אלא אליבא דת"ק אבל לרבי חנינא בן גמליאל לא דריש כתולדותם אלא לענין דלא לכתוב ראובני שמעוני.

ומה שכתב והאבן שכתוב בה ראובן על כתפו הימנית וכו' נראה דהיינו מדאמרינן בירושלמי פרק אלו נאמרין הראשונים נכתבים מימינו של כהן גדול משמאלו של קורא והאחרונים נכתבים משמאלו של כהן גדול מימינו של קורא:

ועושה בכל כתף וכו'. מפורש במקראות:

הלכה י

וכל המזיח חשן מעל האפוד ומפרק חיבורן דרך קלקול לוקה. בפרק בא לו (יומא דף ע"ב):

הלכה יא

וחשב האפוד קשור על לבו. כתב הראב"ד א"א הפליג לעלות ואינו אלא למטה מטיבורו עכ"ל. ואני אומר שרבינו בפרק שאחר זה נתן טעם לדבריו:

פרק י

הלכה א

כיצד סדר לבישת הבגדים לובש המכנסים תחלה וכו'. בפ"ב דיומא (דף כ"ה) מנין שלא יהא דבר קודם למכנסים ת"ך ומכנסי בד יהיו על בשרו:

הלכה ב

ולא יחגרו ביזע במקום שמזיעין. בפרק שני דזבחים (דף י"ט):

הלכה ג

ושערו היה נראה בין ציץ למצנפת כו'. בפרק ב' דזבחים שם. ודע דתניא בסוף פרק ראשית הגז (חולין דף קל"ח) כיפה של צמר היתה מונחת בראש כהן גדול ועליה ציץ נתון לקיים מה שנאמר ושמת אותו על פתיל תכלת ולא ידעתי למה השמיטו רבינו:

הלכה ד

וכהן גדול ששימש בפחות משמונה בגדים אלו וכו'. בסוף פרק הנשרפין (סנהדרין דף פ"ג:) גבי חייבי מיתה מני מחוסר בגדים ומייתי לה מדכתיב וחגרת אותם אבנט וכו' אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם וה"ל זרים ואמר מר זר ששימש במיתה ובריש

פרק ב' דזבחים (דף טו:) מייתי לה נמי להא דתנן התם מחוסר בגדים עבודתו פסולה ופירש"י מחוסר בגדים כהן גדול ששימש בפחות משמנה וכהן הדיוט בפחות מארבעה והכי משמע התם בגמרא:

הלכה ה

ומה שכתב כשם שהמחוסר בגדים חייב מיתה ופוסל העבודה וכו'. ברייתא בריש פרק ב' דזבחים (דף י"ח) לבש שני מכנסים שני אבנטים חסר אחת יותר אחת וכו' ועבד עבודתו פסולה.

ומה שכתב או כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד וכו'. שם אכתי מהכא נפקא מהתם נפקא ונתנו בני אהרן הכהן הכהן בכיהונו כהן גדול שלבש בגדי כהן הדיוט ועבד עבודתו פסולה אי מהתם הוה אמינא ה"מ עבודה דמעכבא כפרה וכו' ואכתי מהכא נפקא מהתם נפקא וערכו בני אהרן הכהנים הכהנים בכיהונם מכאן לכהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד עבודתו פסולה אי מהתם ה"א ה"מ חיסור אבל ייתור לא קמ"ל:

הלכה ו

נאמר בבגדי כהונה על בשרו ולבשם וכו'. בפרק שני דזבחים (דף י"ט).

ומה שכתב לפיכך אין הכהן יכול לעבוד בתפילין של יד וכו'. שם אמר ר' אמי [למוד ערוך הוא בידינו] תפילין חוצצות וכו' והתניא [אם הניחן] אינם חוצצות ל"ק הא דיד הא דראש הא דיד דכתיב ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינו לבשרו דראש נמי כתיב ושמת המצנפת על ראשו תנא שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין ופירש"י הילכך ליכא חציצה ותנא דאיצטריך לאשמועינן אם הניחן אינם חוצצות משום יתור בגדים הוא דאיצטריך לאשמועינן דלאו בגד הוא עכ"ל. ונראה שלזה כיון רבינו במה שהאריך וכתב ואם רצה להניחן בשעת העבודה מניח:

הלכה ז

וצריך להזהר בשעה שלובש וכו'. שם בעי רבא נכנסה לו רוח בבגדו מהו על בשרו בעינן והא ליכא או דילמא דרך לבישה בכך כינה מהו שתחוץ מתה לא תיבעי לך דודאי חייצא חיה מאי מי אמרינן כיון דאתא ואזלא רביתא היא ולא חייצא או דילמא כיון דקפיד עלה חייצא עפר מהו שיחוץ עפר ודאי חייץ אלא אבק עפר מהו בית השחי מהו שיחוץ על בשרו בעינן והא ליכא או דילמא דרך לבישה בכך הכניס ידו לתוך חיקו מהו גופו מי חייץ או לא נימא מהו שתחוץ נימא ודאי חייצא אלא נימא מדולדלת מהו בעי מר בר רב אשי יצא שערו בבגדו מהו שערו כגופו דמי או לאו כגופו דמי ופירש"י נכנסה לו רוח בבגדו והבדילתו מבשרו בשעת עבודה. רביתא היא הרי היא כבשרו. כיון דקפיד עלה

ברצונו לא תהא כבשרו. אבק עפר דק ואינו מרגיש בו. בית השחי מהו שיחוץ כגון בית יד של חלוקין שהוא רחב ואינו נוגע בבית השחי מהו שיחוץ וצריך שיהיו בתי זרועותיו דחוקים ונוגעים בבשר גופו. ידו שהיא גופו. נימא משמע דאתיא מעלמא. נימא מדולדלת מן הבגד מגורדין ותחובה בו קצת אלא שנתקה מעיקרה. יצא שערו מראשו למטה עד שנכנס בין כתנתו לבשרו מהו את"ל ידו לא חייצא שערו מאי עכ"ל. ולא איפשיטו כל הני בעיי ולפיכך פסק בהם רבינו דלכתחלה להזהר ומיהו בדיעבד אין לנו כח לפסול העבודה בכך ולומר יביא קרבן אחר דאיכא למיחש שמביא חולין בעזרה ואין לומר יביא קרבן אחר ויתנה דמאחר שיש קרבנות דלא שייך בהם להתנות דהיינו חטאות ואשמות וקרבנות הצבור לא מפליג בינייהו ונראה שרבינו לא היה גורס בית השחי מהו וביצא שערו בבגדו נראה שמפרש דלא כפירוש רש"י:

הלכה ח

כרך על בשרו בגד שלא במקום בגדים. בפ"ב דזבחים (דף י"ט) ופ"י דעירובין (דף ק"ג) אהא דתנן כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש אמר רבי יהודה ברי' דרבי חייא לא שאנו אלא גמי אבל צלצול קטן הוי ייתור בגדים ורבי יוחנן אמר לא אמרו ייתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוי ייתור ותיפוק לי' משום חציצה בשמאל אי נמי שלא במקום עבודה ופליגא דרבא דאמר רבא וכו' במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת שלא במקום בגדים ג' על ג' חוצצות פחות מכאן אינן חוצצות אדרבי יוחנן ודאי פליגא אדרבי יהודה ברי' דרבי חייא מי לימא דפליגא שאני צלצול קטן דחשוב ע"כ כלישנא בתרא ופירש רש"י צלצול קטן אזור קטן שלש על שלש חוצצות כלומר הוי ייתור בגדים ואיידי דנקט במקום בגדים לישנא דחציצה דשייכא בה נקט נמי במסקנא לישנא דחציצה. ודאי פליגא דהא אמר לא הוי ייתור בגדים ואפילו ג' על ג' במשמע. מי לימא דפליגא דאמר צלצול קטן חוצץ ורבא אמר פחות מג' אינו חוצץ. דחשוב לפי שעשוי לנוי והוי בגד עכ"ל. ופסק רבינו כרבא דבתרא הוא:

הלכה ט

כהן שלקה באצבעו וכו'. משנה בפרק י' דעירובין.

ומה שכתב או בגד שאין בו שלש על שלש ועובד. נתבאר בסמוך.

ומה שכתב ואם נתכוון להוציא דם אסור. שם במשנה אם להוציא דם כאן וכאן אסור ופרש"י אם להוציא דם שמהדקה בגמי כדי להוציא דם וכו' אסור שאין זה צורך עבודה ועוד דה"ל חובל.

ומה שכתב והוא שלא יחוץ הגמי או הבגד בין בשרו לכלי בשעת העבודה כתוב בהשגות א"א דבריו סותרים זה את זה וכו':

ואני אומר נראה שהראב"ד מפרש דהא דאמר רבא שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות פחות משלש על שלש אינן חוצצות דחוצצות ואינן חוצצות לענין חציצה בין יד לכלי איתמר ומש"ה השיג וכתב שדבריו סותרים את דבריו אבל לפי האמת דעת רבינו כפירוש רש"י דחוצצות ואינן חוצצות לא לענין חציצה איתמר אלא לענין ייתור בגדים והריטב"א הכריע כפרש"י דאי חציצה כפשטה למה חלקו בין במקום בגדים לשלא במקום בגדים והא כולה עבודה בגופו של כהן בעינן וראוי שיחוץ אפילו נימא אחת בכל מקום ועוד דאם איתא דלהדיא אמר רב חסדא פחות מג' אינן חוצצות היכי אקשי לעיל להדיא ותיפוק לי' משום חציצה דמשמע דמילתא דפשיטא היא דאפילו גמי וצלצול קטן חוצצין והא רבא ורב חסדא פליגי לפי שיטה זו ותו כשתירץ בשמאל אי נמי בימין ושלא במקום בגדים אמאי לא אמר דכרבא אמר רב חסדא ס"ל:

הלכה י

עשו בבית שני אורים וכו'. הכי משמע מדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף ל"א) דבימי בית שני בקשו חכמים אבנים לאפוד וז"ל סמ"ג בבית שני היה החשן שא"א להיות כ"ג מחוסר בגדים אבל אותו השם לא היה שם.

ומ"ש וכל כהן שאינו מדבר ברוח הקדש ואין השכינה שורה עליו אין נשאלין. ברייתא בס"פ בא לו (יומא דף עג:) ומייתי לה מקרא:

הלכה יא

וכיצד שואלין עומד וכו'. בסוף פרק בא לו (יומא ע"ג) ת"ר כיצד שואלין השואל פניו כלפי נשאל והנשאל פניו כלפי שכינה ופרש"י פניו כלפי נשאל כלפי כהן. כלפי שכינה כלפי אורים ותומים ושם המפורש שבתוך החשן עכ"ל. ורבינו לא בחר בפירוש רש"י משום דאם כן מאי והנשאל פניו כלפי שכינה דקתני כיון דלאורים ותומים קרי שכינה הרי האורים ותומים היו על לבו ולא שייך למיתני פניו כלפי שכינה דמשמע דאפשר שלא יהיו פניו כלפי החשן ועוד שאם השואל פניו כלפי הנשאל קאמר הל"ל השואל פניו כלפי שכינה מאחר דלאורים ותומים קרי שכינה ולפיכך פירש דלארון קרי שכינה וע"פ זה הוכרח לפרש דהשואל פניו כלפי נשאל דקתני שפניו פונות למקום שפונים פני הנשאל נמצא שהשואל לאחורי נשאל דאילו כלפי פני נשאל הל"ל השואל והנשאל פניהם כלפי שכינה:

ואינו שואל בקול רם וכו'. שם.

ומ"ש ומיד רוח הקדש לובש את הכהן וכו' באותיות שבולטות מן החשן כנגד פניו וכו'. שם רבי יוחנן אמר בולטות ר"ל אמר מצטרפות ופרש"י האותיות בולטות כגון עי"ן משמעון למ"ד מלוי ה"א מיהודה לומר עלה וכל אחת אינה זזה ממקומה אלא בולטת במקומה והוא מצרפן:

הלכה יב

ומ"ש אין שואלין על שני דברים כאחד ואם שאל משיבין על הראשון בלבד. ברייתא שם:

ואין נשאלין בהם להדיוט וכו' עד אלו ב"ד הגדול.משנה וגמרא שם:

הלכה יג

זה שאתה מוצא בדברי נביאים שהכהנים היו חוגרים אפוד בד וכו'. כתב כן כי היכי דלא תיקשי לן היאך כתוב גבי אחימלך בן אחיטוב פ"ה כהנים חגורים אפוד בד:

סליק להו הלכות כלי המקדש: